



**Examensarbete, 15 hp, för
Kandidatexamen i företagsekonomi: Redovisning och Revision
VT 2017**

Konsekvenser eller ett uppvaknande?

- En kvantitativ studie på lång sikt av svenska aktiebolag med en fortlevnadsvarning

Emma Lindell och Louise Månsson

Sektionen för hälsa och samhälle

Författare

Emma Lindell
Louise Månsson

Titel

Konsekvenser eller ett uppvaknande?
- En kvantitativ studie på lång sikt av svenska aktiebolag med en fortlevnadsvarning

Handledare

Eva Gustavsson

Medbedömare

Timurs Umans

Examinator

Sven-Olof Collin

Sammanfattning

Fortlevnadsvarningar och dess konsekvenser för revisorer och företag är ett välstuderat ämne inom forskningen där det förekommer viss motstridighet. En fortlevnadsvarning utfärdas av en revisor när det finns tvivel om företagets fortsatta drift 12 månader efter balansdagen. Studier har visat att de flesta företag fortlever trots att de har fått en fortlevnadsvarning. Det finns även tecken på att det förekommer kortsiktiga konsekvenser för företagen. Hur konsekvenserna ter sig på lång sikt i företagen som erhållit fortlevnadsvarningen är inte lika välstuderat.

Syftet med denna studie är att undersöka om företag påverkas på lång sikt av de konsekvenser som kan uppstå till följd av en fortlevnadsvarning. För att uppnå studiens syfte har en kvantitativ metod använts. Legitimitetsteori, intressentteori och institutionell teori, vars gemensamma faktor är att de förklarar hur organisationer överlever på lång sikt, har använts i studien. Teorierna, tillsammans med vetenskapliga artiklar samt annan relevant litteratur, har format studiens hypoteser.

Företag som erhållit en fortlevnadsvarning har jämförts med företag som inte erhållit en fortlevnadsvarning. Empiriska data har samlats in för åren 2010–2015 och genom multipla linjära regressioner har studiens hypoteser testats.

Resultatet av studien kunde inte påvisa att det fanns några långsiktiga konsekvenser till följd av en fortlevnadsvarning. Tvärtom ger studien indikationer på att företag med en fortlevnadsvarning förbättrar sina nyckeltal på lång sikt jämfört med likvärdiga företag utan fortlevnadsvarning.

Ämnesord

Fortlevnadsvarning, Lång sikt, Stigmatisering, Revision, Allvarlighetsgrad, Nyckeltal.

Author

Emma Lindell
Louise Månsson

Title

Consequences or an awakening?
- A quantitative long-term study of Swedish companies with a going concern warning

Supervisor

Eva Gustavsson

Co-examiner

Timurs Umans

Examiner

Sven-Olof Collin

Abstract

The going concern warning and its consequences for auditors and companies have been studied from many different angles. However, the results are conflicting. A going concern warning is issued by an auditor when there is substantial doubt on the company's ability to continue as a going concern. Studies have shown that most companies survive despite a going concern warning. There are also signs of short-term consequences for the companies. How the consequences unfold in the long run for companies that have received a going concern warning is not well studied.

The purpose of this study is to investigate how companies are affected in the long run by the consequences that can arise due to a going concern warning. For this study, a quantitative method has been used. Legitimacy theory, Interest theory and Institutional theory, have the common factor that they all explain how organizations survive in the long run. The theories, together with scientific articles and other relevant literature, have been used to develop the hypotheses.

Companies with a going concern warning have been compared with companies that have not received a going concern warning. Empirical data have been collected for 2010-2015 and by using multiple linear regressions the hypotheses of the study have been tested.

The result of the study showed that a going concern warning did not adversely affect the company on a long-term basis. On the contrary, the study indicates that companies with a going concern warning improve compared to equivalent companies which did not receive a going concern warning.

Keywords

Going-concern warning, Long-term, Stigmatization, Audit, Degree of severity, Key performance indicators.

FÖRORD

Efter många intensiva veckor vill vi nu rikta ett stort tack till vår handledare Eva Gustavsson som gett oss värdefulla kommentarer och synpunkter under resans gång. Vi vill även tacka Pierre Carbonnier för hans engagemang och goda råd inom studiens statistiska del.

Kristianstad, 26 maj 2017

Emma Lindell

Louise Månsson

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag
ISA	International Standards on Auditing
FLV	Fortlevnadsvarning
VIF	Variance inflation factor
ÅRL	Årsredovisningslag

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	1
1.1 BAKGRUND.....	1
1.2 PROBLEMATISERING.....	2
1.3 FRÅGESTÄLLNING	4
1.4 SYFTE	5
1.5 DISPOSITION	5
2. VETENSKAPLIG METOD	6
2.1 FORSKNINGSFILOSOFI, VETENSKAPLIG ANSATS OCH FORSKNINGSMETOD	6
2.2 TEORIANVÄNDNING.....	7
2.3 HYPOTESPRÖVNING.....	8
3. INSTITUTIONALIA.....	8
3.1 FRIVILLIG OCH OFRIVILLIG REVISION	8
3.2 REVISORNS UPPGIFT.....	9
3.3 REVISIONSBERÄTTELSE	9
3.4 FORTLEVNADSVARNING.....	10
4. TEORETISK REFERENS RAM	12
4.1 LEGITIMITETSTEORI.....	12
4.2 INTRESSENTTEORI	13
4.3 INSTITUTIONELL TEORI.....	14
4.4 KONSEKVENSER KOPPLAT TILL FORTLEVNADSVARNING.....	15
4.4.1 Omsättning.....	15
4.4.2 Betalningsförmåga	16
4.4.3 Finansiering	17
4.4.4 Lönsamhet	18
4.4.5 Allvarlighetsgrader.....	18
4.5 SAMMANSTÄLLNING AV HYPOTESER	20
5. EMPIRISK METOD	22
5.1 DATAINSAMLINGSMETOD.....	22
5.2 URVAL	23
5.3 AVGRÄNSNING & BORTFALL	26
5.4 OPERATIONALISERING	27

5.4.1 Beroende variabler	27
5.4.2 Oberoende variabler.....	30
5.4.3 Kontrollvariabler.....	30
5.5 VALIDITET & RELIABILITET	32
5.6 METODKRITIK.....	32
6. EMPIRISK ANALYS.....	33
6.1 BESKRIVANDE STATISTIK	33
6.1.1 Beroende variabler	34
6.1.2 Oberoende variabel.....	40
6.1.3 Kontrollvariabler.....	41
6.2 MULTIPEL REGRESSIONSANALYS	43
6.2.1 Soliditet.....	45
6.2.2 Långfristig skuld	45
6.2.3 Sammanställning.....	47
7. DISKUSSION & SLUTSATS	47
7.1 DISKUSSION	47
7.2 SLUTSATS.....	52
7.3 STUDIENS BIDRAG	52
7.4 STUDIENS BEGRÄNSNINGAR.....	53
7.5 FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA FORSKNING.....	53
LITTERATURFÖRTECKNING	55

Tabellinnehåll

Tabell 5.1	Aktiebolag med revisorsanmärkningar 2010	23
Tabell 5.2	Andel fortlevnadsvarningar per stickproven i pilotstudien	24
Tabell 6.1	Företag som gått i konkurs/likvidation under 2010–2015	33
Tabell 6.2	Genomsnittlig förändring av nettoomsättning i tkr mellan 2010 och 2015	34
Tabell 6.3	Genomsnittlig nettoomsättning i tkr 2010–2015	34
Tabell 6.4	Genomsnittlig förändring av kassalikviditet mellan 2010 och 2015 i procent	35
Tabell 6.5	Genomsnittlig kassalikviditet 2010–2015	35
Tabell 6.6	Genomsnittlig förändring av soliditet mellan 2010 och 2015 i procent	36
Tabell 6.7	Genomsnittlig soliditet 2010–2015	36
Tabell 6.8	Genomsnittlig förändring av långfristig skuld mellan 2010 och 2015 i procent	37
Tabell 6.9	Genomsnittlig långfristig skuld 2010–2015	37
Tabell 6.10	Genomsnittlig förändring av R_{TK} mellan 2010 och 2015 i procent	38
Tabell 6.11	Genomsnittlig R_{TK} 2010–2015 i procent	38
Tabell 6.12	Genomsnittlig förändring av R_{EK} mellan 2010 och 2015 i procent	39
Tabell 6.13	Genomsnittlig R_{EK} 2010–2015 i procent	39
Tabell 6.14	Utfärdade fortlevnadsvarningar i urvalet under 2010–2015	40
Tabell 6.15	Fördelning av allvarlighetsgrader i urvalet 2010	40
Tabell 6.16	Genomsnittlig ålder	41
Tabell 6.17	Genomsnittlig balansomslutning i tkr	41
Tabell 6.18	Företag indelade efter tillverkande företag och tjänsteföretag	41
Tabell 6.19	Företag uppdelade efter revisionsbyrå	42
Tabell 6.20	Antal anställda i företagen	42
Tabell 6.21	Regression av soliditet 2012	44
Tabell 6.22	Regression av långfristig skuld 2011	45
Tabell 6.23	Regression av långfristig skuld 2014	45

Modellinnehåll

Modell 1.1	Långsiktiga effekter av konsekvenser kopplat till fortlevnadsvarning	5
Modell 4.1	Rangordning av fortlevnadsvarningens allvarlighetsgrader	19
Modell 4.2	Sammanställning av hypotes 1 – 4	20
Modell 4.3	Sammanställning av hypotes 5	21
Modell 5.3	Studiens urval	26

1. Inledning

I detta kapitel presenteras studiens bakgrund följt av en problematisering kring ämnet, vilken leder fram till forskningsfrågan och studien syfte. Kapitlet avslutas med en presentation av studiens disposition.

1.1 Bakgrund

Det övergripande syftet med ett företags redovisning är att förse intressenter med användbar information (Öhman, 2007). Alla företag är bundna till att följa lagar, regler, rekommendationer och praxis när de redovisar finansiell information (Grönlund *et al.*, 2013). För att säkerställa att informationen som ett företag presenterar i årsredovisningen är korrekt, anlitas en revisor vars uppgift är att granska och uttala sig om företagets redovisningsinformation. En revisor skyddar således företagets intressenter (Grönlund *et al.*, 2013). Det finns krav på att revisorn måste vara oberoende i sin granskning och vid rapportering till företagets intressenter (Hudaib & Cooke, 2005).

Tillsammans med det reviderade företagets årsredovisning presenteras en revisionsberättelse, vilken är standardiserad för att underlätta för intressenter (Grönlund *et al.*, 2013). Revisionsberättelsen innehåller ett uttalande om vad revisorn har kommit fram till genom sin granskning (Carrington, 2014). Avvikelse från en standardiserad revisionsberättelse innebär att revisionsberättelsen är oren (Grönlund *et al.*, 2013). Enligt god revisions sed ska revisorer i Sverige följa den internationella revisionsstandarden ISA (Carrington, 2014). En av revisorns uppgifter är att uttala sig om företagets fortsatta drift. Om det finns väsentliga tvivel för ett företags fortsatta drift tolv månader efter balansdagen, ska revisorn beakta aktuella åtgärder som är föreskrivna i ISA 570 och göra ett uttalande i revisionsberättelsen (Cao *et al.*, 2016; Carrington, 2014; Bruynseels & Willekens, 2012). Revisorns beslut att ge ett företag en fortlevnadsvarning baseras på de finansiella rapporterna samt företagets efterlevnad av åtaganden (Bruynseels & Willekens, 2012). Att besluta om att ge ett företag en fortlevnadsvarning kan beskrivas som en tvåstegsprocess (Ruiz-Barbadillo *et al.*, 2004). Det första steget innebär att revisorn identifierar att företaget har potentiella fortlevnadsproblem, detta följs sedan av det andra steget där revisorn gör en bedömning om huruvida en fortlevnadsvarning är lämplig eller inte. Revisorn kan uttala

sig med fyra olika allvarlighetsgrader beroende på hur allvarliga fel som påträffas i årsredovisningen. De olika allvarlighetsgraderna är upplysning, uttalande med reservation, inget uttalande eller uttalande med avvikande mening (Carrington, 2014). Ruiz-Barbadillo *et al.* (2004) menar att sannolikheten att erhålla en fortlevnadsvarning beror på företagets finansiella problem samt revisorns oberoende. Kapitalbrist, rörelseförluster och förlust av nyckelpersoner är några exempel på vad som tas i beaktande vid bedömning av fortsatt drift (Carrington, 2014).

Införandet av ISA 570 i Sverige år 2004 var associerat med stor osäkerhet kring hur standarden skulle tillämpas i praktiken och revisorer har varit objekt för kritik i de fall deras utlåtanden inte har stämt överens med det verkliga utfallet (Sundgren *et al.*, 2014). Att granska ett företags fortsatta drift är något som är svårt, och därmed bekymmersamt för många revisorer (Carrington, 2014; Hjalmarsson & Malmström, 2017; Louwers *et al.*, 1999). Att bedömningen är komplex beror dels på att ISA 570 är en svår standard att följa och dels på att en varning kan få negativa konsekvenser för både revisorn och företaget. I de fall ett företag får en fortlevnadsvarning men inte går i konkurs, riskerar revisorn att få kritik och företaget kan välja att byta revisor. Detta är något som leder till intäktsbortfall för revisorn. Vidare finns risken att fortlevnadsvarningen blir en självuppfyllande profetia, eftersom en fortlevnadsvarning kan leda till att intressenter inte längre vill göra affärer med företaget (Carrington, 2014). Ytterligare problematik uppstår i de fall en revisor inte ger en fortlevnadsvarning och företaget går i konkurs. Ett företag som får en fortlevnadsvarning men som fortlever benämns ofta som typ 1-fel medan företag som inte fått en fortlevnadsvarning och går i konkurs inom det närmsta året benämns typ 2-fel (Collin *et al.*, 2014). Trots revisorernas dokumenterade oförmåga att göra korrekta bedömningar kan Sundgren *et al.* (2014) påvisa att sedan införandet av ISA 570 har revisorernas precision, över tid, blivit bättre gällande typ 2-fel. Det finns dock fortfarande stort behov av förbättring (Sundgren *et al.*, 2014).

1.2 Problematisering

Ett av de mest komplexa besluten inom revisionsbranschen är huruvida ett företag ska få en fortlevnadsvarning eller inte (Louwers *et al.*, 1999). Bedömningsfrågorna som revisorn behöver hantera är något som Hjalmarsson *et al.* (2017) menar kräver både bra omdöme

samt professionell skepsis. Kanske är det därför Tagesson *et al.* (2015) kan påvisa att svenska revisorer sällan utfärdar fortlevnadsvarningar. Forskning i Sverige och i andra länder talar om att revisorers förmåga att ge korrekta fortlevnadsvarningar är svag (Collin *et al.*, 2014). Hopwood *et al.* (1994) menar att revisorns förmåga att förutspå huruvida ett företag kommer gå i konkurs i framtiden är ogrundad och att prognosmodeller för att avgöra företags fortlevnad inte fungerar tillräckligt bra (Hopwood, 1994; Lennox, 1999).

Majoriteten av de företag som erhållit en fortlevnadsvarning fortlever trots varningen (Taffler & Tissaw, 1977, i Lennox 1999; Barnes, 2004; Collin *et al.*, (2014); Svanberg & Öhman, 2014). Att en majoritet av företagen fortlever väcker funderingar kring om företagen som erhållit en fortlevnadsvarning påverkas negativt av varningen. Flera studier har undersökt den så kallade självuppfyllande profetian i samband med utfärdandet av fortlevnadsvarningar och studier har kommit fram till motsägande resultat (e.g Kida, 1980; Vanstraelen, 1999; Louwers *et al.*, 1999; Tucker, 2003; Svanberg & Öhman, 2014; Sundgren *et al.*, 2014). Sundgren *et al.* (2014) menar att en varning kan ha ett negativt inflytande på företagets intressenter och på så sätt framkalla, alternativt påskynda ett företags konkurs (Sundgren *et al.*, 2014). Louwers *et al.* (1999) lyfter upp svårigheten av att undersöka huruvida ett företag hade gått i konkurs på grund av en fortlevnadsvarning eftersom det är svårt att bevisa att företaget hade överlevt om varningen inte hade utfärdats. Studien visar endast ett svagt samband mellan utfärdandet av en fortlevnadsvarning och ett företags konkurs (Louwers *et al.*, 1999). En svensk studie av Svanberg & Öhman (2014) visar att företag som erhållit en fortlevnadsvarning löper större risk att gå i konkurs än jämförbara företag. Något som även Vanstraelen (2003) har funnit i sin studie.

Enligt Louwers *et al.* (1999) löper företag störst risk att gå i konkurs under det primära året efter en fortlevnadsvarning. Efter två år minskar risken signifikant, och har företaget överlevt det första året efter en fortlevnadsvarning har den självuppfyllande profetian väldigt liten, om ens någon, effekt på företaget (Louwers *et al.*, 1999). Nogler (2004) menar att det är de fem första åren efter en fortlevnadsvarning som är de mest kritiska.

En fortlevnadsvarning kan även orsaka andra konsekvenser för ett företag. Exempel på detta är nedgång i aktiekurs (Blay & Geiger, 2001) och svårigheter med finansiering (Randall *et al.*, 1997). Kida (1980) diskuterar olika kostnader som kan uppstå i samband med typ 1-fel. En fortlevnadsvarning kan påverka företagets intressenter och hur de

handlar. Det kan exempelvis vara svårt att få lån beviljade av banken, vilket anses försämra företagets möjligheter att överleva (Kida, 1980).

Revisorns fortlevnadsvarning är ett populärt fenomen inom forskning och har studerats ur många olika aspekter (e.g Nogler, 2004; Barnes, 2004; Soel, 2006; Carey *et al.*, 2008; Tagesson *et al.*, 2015; Svanberg & Öhman 2014). Tagesson *et al.* (2015) har studerat revisorers förmåga och sannolikhet att ge en fortlevnadsvarning, medan Soel (2006) har studerat revisorns beslutsprocess vid utfärdandet av en fortlevnadsvarning. Tidigare forskning har även belyst kostnader som uppkommer för revisorer i samband med fortlevnadsvarning (e.g Barnes, 2004; Carey *et al.*, 2008; Svanberg & Öhman 2014). Något som inte är lika utforskat är hur konsekvenser till följd av en fortlevnadsvarning påverkar företaget och framförallt hur det påverkar företaget på lång sikt.

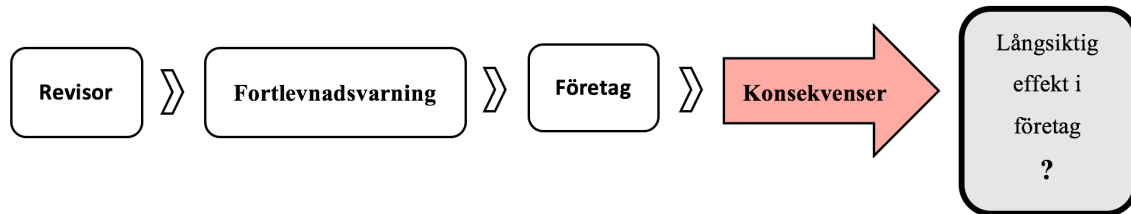
En studie av Nogler (2004) har försökt fylla detta kunskapsgap och har undersökt om det går att påvisa några långsiktiga effekter i börsnoterade företag i USA som erhållit en ren revisionsberättelse efter de har fått en fortlevnadsvarning. Resultaten visade att företagen som tidigare erhållit en fortlevnadsvarning fortsatte skapa värde för ägarna och det konstaterades att det inte fanns några väsentliga skillnader mellan urvalet och andra företag (Nogler, 2004). I USA, som tillräknas Anglo Saxon-länderna, är det vanligt att företag finansieras via aktiemarknaden (Tagesson & Öhman, 2015). På detta vis skiljer sig svenska aktiebolag från bolag i Anglo Saxon-länderna ur aspekten att de är mindre samt att de flesta företag i Sverige använder sig av banklån för att finansiera verksamheten (Tagesson & Öhman, 2015). Därför är det relevant att undersöka hur konsekvenser av fortlevnadsvarning ter sig i aktiebolag på lång sikt i svensk kontext. Eftersom fortlevnadsvarningen utfärdas med olika allvarlighetsgrader skulle även allvarlighetsgraden kunna vara avgörande för fortlevnadsvarningens utfall i företaget, varför även detta är intressant att undersöka.

1.3 Frågeställning

Finns det någon långsiktig stigmatisering kopplat till företag som erhållit en fortlevnadsvarning?

1.4 Syfte

Syftet med studien är att undersöka om företag påverkas långsiktigt av de konsekvenser som kan uppstå till följd av en fortlevnadsvarning¹.



Modell 1.1 – Långsiktiga effekter av konsekvenser kopplat till fortlevnadsvarning

1.5 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i sju kapitel. I det första kapitlet beskrivs en inledande bakgrund och problematisering, som sedan har format studiens syfte och forskningsfråga. I det andra kapitlet presenteras forskningsfilosofi, vetenskaplig ansats och forskningsmetod. Kapitlet behandlar även teorianvändning samt hypotesprövning. Det tredje kapitlet presenterar information om revision, samt lagar och regler som är relevanta för att förstå studiens innebörd. Vidare följer det fjärde kapitlet som utgör den teoretiska referensramen i uppsatsen som formar studiens hypoteser. Kapitlet avslutas med att hypoteserna presenteras i en sammanställning. I det femte kapitlet presenteras den empiriska metoden som förklarar studiens datainsamlingsmetod, urval, avgränsning och bortfall. Efter avgränsning och bortfall följer operationalisering som redogör för studiens beroende variabler, oberoende variabler och kontrollvariabler. Det femte kapitlet avslutas med avsnitten validitet och reliabilitet samt metodkritik. I det sjätte kapitlet presenteras den empiriska analysen, vilken leder fram till det sjunde och avslutande kapitlet som börjar med en diskussion och kort sammanfattning samt studiens slutsats. Det sjunde kapitlet, och uppsatsen, avslutas med att redogöra för studiens begränsningar, forskningsbidrag och förslag på framtida forskning.

¹ Studien är avgränsad till att undersöka omsättning, betalningsförmåga, finansiering samt lönsamhet.

2. Vetenskaplig metod

I kapitlet som behandlar studiens vetenskapliga metod, presenteras och motiveras uppsatsens filosofi, ansats och metod. Vidare presenteras val av teori och avslutningsvis förklaras innebörden av hypotesprövning.

2.1 Forskningsfilosofi, vetenskaplig ansats och forskningsmetod

För att besvara vad som händer i ett företag på lång sikt efter att de har erhållit en fortlevnadsvarning utgår studien från tidigare forskning och teorier för att formulera och pröva hypoteser. Denna metod är förknippad med en positivistisk forskningsfilosofi då syftet med positivism är att generera hypoteser som kan bli prövade och användas som förklaringar (Bryman & Bell 2015).

En deduktiv ansats innebär att forskaren, utifrån vad som är känt inom ett teoretiskt område, utvecklar en eller flera hypoteser som sedan testas empiriskt (Bryman & Bell, 2015). Detta arbetssätt, vilket benämns som hypotes-deduktivt (Patel & Davidsson, 2011), används i denna uppsats. Eftersom deduktion har sin utgångspunkt i befintlig teori anses den vara objektiv då forskningen inte blir färgad av forskaren i lika stor grad, vilket den kan bli vid en induktiv ansats (Patel & Davidsson, 2011). Eftersom syftet med denna uppsats inte är att utveckla någon ny teori är en induktiv ansats inte lämplig och en deduktiv ansats är det som har använts. Fördelen med en deduktiv ansats är att den är generaliserbar medan en nackdel är att den befintliga teorin påverkar forskningen så att nya aspekter kan förbises (Patel & Davidsson, 2011).

I uppsatsen kommer data från årsredovisningar att samlas in för att jämföras. För att kunna uppnå syftet är därmed en kvantitativ metod att föredra. Det beror på att studien behöver samla in stora mängder data för att kunna besvara studiens forskningsfråga. För att kunna räkna ut de nyckeltal som behövs kommer data att hämtas från en stor mängd företag under en tidsperiod om sex år. Fördelen med en kvantitativ ansats är att man kan samla in en större mängd data än vad som hade varit möjligt vid en kvalitativ ansats, något som gör studien generaliserbar (Denscombe, 2016).

2.2 Teorianvändning

Inledningsvis redogörs väsentliga fakta och olika begrepp kopplade till revision och fortlevnadsvarningar. Det redogörs även för relevanta lagar och regler som anses viktiga för att få bättre förståelse för det studerade ämnet. Det som behandlas är frivillig och ofrivillig revision, revisionsberättelsen samt fortlevnadsvarningar. Syftet med denna studie är att undersöka om företag påverkas långsiktigt av de konsekvenser som kan uppstå till följd av en fortlevnadsvarning. Eftersom det finns många faktorer som kan påverka utfallet i företag till följd av en fortlevnadsvarning, används flera teorier och tidigare forskning för att förklara eventuella långsiktiga effekter som skulle kunna uppstå. Således präglas studien av ett elektiskt tillvägagångssätt, då det i studien används mer än en teori, litteratur, samt tidigare forskning i form av vetenskapliga artiklar (Bryman & Bell, 2015).

De teorier som ligger till grund för studien är legitimitetsteori, intressentteori och institutionell teori. Gemensamt för dessa teorier är att alla, ur olika hänseenden, förklarar hur organisationer överlever på lång sikt (Dowling & Pfeffer, 1975; Freeman *et al.*, 2010; Carpentera & Feroz, 2001). Eftersom en fortlevnadsvarning kan antas påverka företagets legitimitet negativt kan legitimitetsteori bidra med viktiga aspekter kring hur ett legitimitetsgap påverkar företaget samt hur företaget kan vidta olika strategier för att återfå legitimitet. Något som anses vara väsentligt för företagets långsiktiga överlevnad (Dowling & Pfeffer, 1975). Intressentteori fokuserar på relationer med olika aktörer i företagets verksamhetsområde som är väsentliga för verksamhetens normala funktion och överlevnad. Teorin kan således förklara hur intressenter kommer att reagera samt hur relationer med olika aktörer kommer att påverkas till följd av en fortlevnadsvarning (Freeman *et al.*, 2010). Den institutionella teorin kan även bidra med intressanta aspekter kring hur företag som skiljer sig från normen blir sedda av omgivningen samt vilka strategier som används för att återigen passa in i samhället (DiMaggio & Powell, 1983). Vidare används institutionell teori som komplement till legitimitetsteori och intressentteori för att ge ett bredare perspektiv (Carpentera & Feroz, 2001). Utifrån dessa grundläggande teorier, tillsammans med tidigare forskning och litteratur inom ämnet, har studiens hypoteser formats.

2.3 Hypotesprövning

För att kunna analysera empiriska data används ofta hypoteser vid en kvantitativ metod och positiv forskningsfilosofi (Bryman & Bell, 2015). En hypotes är ett antagande och hypotesprövning innebär att dessa antaganden prövas och bedöms utifrån information från ett slumpmässigt urval. En prövning av hypotes leder till att hypotesen förkastas eller accepteras (Körner & Wahlgren, 2015). I denna uppsats har hypoteser formulerats utifrån befintliga teorier och litteratur för att sedan kunna genomföra hypotesprövning.

3. Institutionalialia

I kapitlet kommer lagar och regler samt väsentliga fakta att presenteras för att ge läsaren en bättre förståelse för ämnet. Kapitlet börjar med revisionsplikt och därefter behandlas revisorns uppgift samt revisorns revisionsberättelse. Avslutningsvis presenteras fakta om fortlevnadsvarningar och händelser i ett företag som kan leda till en fortlevnadsvarning.

3.1 Frivillig och ofrivillig revision

Enligt 9 kapitlet 1§ ABL ska ett aktiebolag ha minst en revisor. Undantag finns dock för privata aktiebolag som endast uppfyller maximalt ett av följande krav:

- medelantalet anställda i företaget har varit fler än tre under vart och ett av de senaste två räkenskapsåren,
- företagets balansomslutning har varit mer än 1,5 miljoner kronor för vart och ett av de senaste två räkenskapsåren, eller
- företagets nettoomsättning har varit mer än 3 miljoner kronor för vart och ett av de senaste två räkenskapsåren.

Privata aktiebolag som inte är tvingade enligt lag att anlita en revisor har dock valmöjligheten att göra det ändå. Genom att företag låter en revisor granska att företaget följer lagar, regler och principer skapas ett värde som kan vara en fördel för företaget när det gäller relationer med en extern part som kräver att den finansiella redovisningen är tillförlitlig (Carrington, 2014).

3.2 Revisorns uppgift

Revisorns uppgift är att granska ett företags bokföring, årsredovisning och företagsledningens förvaltning av företaget (5 § revisionslagen). Genom revisorns oberoende granskning tillförs tillförlitlighet och trovärdighet i den finansiella rapporten (Hudaib & Cooke, 2005). En granskning utförs med hjälp av etablerade metoder, lagar, rekommendationer och riktlinjer (Öhman, 2007). Granskningen ska utföras enligt god revisionssed och en granskning utförd av en auktoriserad revisor ska utföras med professionell skepticism (5 § revisorslagen). Revisorn ska även framföra anmärkningar och göra de påpekanden som krävs enligt god revisionssed till företagsledning (7§ revisionslagen). En revisor kan inte granska allt i ett företag vilket gör att granskningen är begränsad till de mest väsentliga och riskfyllda posterna i bokföringen, årsredovisningen och förvaltning (Grönlund *et al.*, 2013). Ittonen (2012) menar att revision är en viktig del i kommunikationen mellan ett företag och dess intressenter som använder sig av den finansiella rapporten. Ett krav som revisorn måste uppfylla i sin granskning är att utfärda en fortlevnadsvarning när det finns betydande tvivel om ett företags fortsatta drift (Cao *et al.*, 2016). Revisorns granskning ska avslutningsvis resultera i en revisionsberättelse som sedan ska presenteras tillsammans med företagets årsredovisning (Grönlund *et al.*, 2013).

3.3 Revisionsberättelse

Efter varje avslutat räkenskapsår ska revisorn lämna en revisionsberättelse till det reviderade företaget (6 § revisionslagen). Revisionsberättelsen är en offentlig rapport som skapas efter att revisorn har granskat ett företags redovisning och förvaltning (Grönlund *et al.*, 2013). Revisionsberättelsen lämnas till företagsledningen senast fem och en halv månad efter företagets räkenskapsår är avslutat (27§ revisionslagen). Den ska innehålla information om företagets firma, organisationsnummer, vilket räkenskapsår revisionsberättelsen avser, vilka normsystem företaget använt för redovisningen, revisorns etableringsort samt vara undertecknad av revisorn och uppgift om vilken dag revisionen avslutades (27 b § revisionslag). I revisionsberättelsen ska revisorn uttala sig om årsredovisningen har upprättats enligt lag och revisorn ska även ange om årsredovisningen ger en rättvisande bild av företagets resultat och ställning samt om förvaltningsberättelsen är överensstämmande med resterande delar av årsredovisningen (28 § revisionslag). Revisorn ska även anmärka i de fall ett företag inte fullgjort sin skyldighet enligt

skatteförfarandelagen (30 § revisionslag). Vidare ska revisorn i revisionsberättelsen lämna upplysningar som tredje man bör få veta (31 § revisionslag). Revisionsberättelsen ska även innehålla uttalanden från revisorn gällande om bolagsstämman bör fastställa balansräkningen och resultaträkningen. Vidare uttalas det om bolagsstämman bör besluta om dispositioner gällande bolagets vinst eller förlust enligt förvaltningsberättelsen. Uttalande görs även om styrelsen och den verkställande direktören i förekommande fall har upprättat en förteckning enligt 21 kap 10 § ABL över vissa lån och säkerheter (32 § ABL). I de fall revisorn inte anser att balans- eller resultaträkning bör fastställas skall detta antecknas i årsredovisningen (32 § ABL). Al-Thuneibat *et al.* (2007) menar att revisionsberättelsen används för att förmedla resultatet av revisionen till intressenter och utgör därmed den viktigaste delen av revisionen. Vidare förväntas revisionsberättelsen påverka intressenters beslut (Al-Thuneibat *et al.*, 2007). Eftersom revisionsberättelsen utgör kommunikationen mellan revisorn och intressenter, behöver den vara objektiv och lätt att förstå (Al-Thuneibat *et al.*, 2007). Revisionsberättelsen är därför standardiserad då det anses gynna trovärdigheten samt underlätta för intressenter (Carrington, 2014). En revisionsberättelse som avviker från standardutformning är oren (Grönlund *et al.*, 2013). En oren revisionsberättelse innebär att företagets redovisning eller förvaltning innehåller väsentliga fel eller avviker från lagar och god redovisningssed (Grönlund *et al.*, 2013). Vid osäkerheter som gör att det finns betydande tvivel för företagets fortsatta drift ska revisorn göra ett uttalande om detta i revisionsberättelsen (27 d § revisionslag).

3.4 Fortlevnadsvarning

Principen om fortsatt drift, (2 kap 4 ÅRL) är en grundläggande redovisningsprincip som förutsätter att företaget ska fortsätta sin verksamhet inom överskådlig tid (International Federation of Accountants, 2010). Vid upprättande av finansiella rapporter är fortsatt drift ett grundläggande antagande (International Federation of Accountants, 2010). Det är primärt företagsledningen som ansvarar för företagets finansiella rapporter och att de är upprättade i enlighet med redovisningsprinciper (Carrington, 2014). Om det finns förhållanden eller händelser som kan innebära risk för företagets fortlevnad ska företagsledningen, om dessa är kända, ge upplysningar om detta. Följaktligen ska revisorn enligt ISA 570 Fortsatt drift, granska och bedöma om företagsledningen har tillämpat fortlevnadsprincipen och redovisningsprinciper korrekt i samband med upprättandet av

finansiella rapporter (Carrington, 2014). Om det finns betydande tvivel om företagets fortsatta drift 12 månader efter balansdagen skall det lämnas upplysningar om detta i årsredovisningen (Grönlund *et al.*, 2013). ISA 570 tar upp exempel på flera händelser som var för sig eller tillsammans kan innebära tvivel för företagets fortsatta drift (International Federation of Accountants, 2010). Det som ska beaktas är ekonomiska och verksamhetsrelaterade händelser och förhållanden, samt andra faktorer som kan föranleda tvivel för företagets fortsatta drift (International Federation of Accountants, 2010). En fortlevnadsvarning formuleras på flera olika sätt enligt ISA 570. Nedan citeras händelser som finns med i ISA 570 Fortsatt drift, som kan föranleda en fortlevnadsvarning:

“Ekonomiska:

- Negativt eget kapital eller negativt rörelsekapital.
- Lån med fast löptid vars förfallodag närmar sig utan att det finns realistiska utsikter att lånen kommer att förnyas eller återbetalas, eller överdrivet beroende av kortfristig upplåning för finansiering av anläggningstillgångar.
- Tecken på att kreditgivare drar tillbaka sitt finansiella stöd.
- Negativt kassaflöde från rörelsen enligt historiska eller framåtblickande finansiella rapporter.
- Ogynnsamma ekonomiska nyckeltal.
- Betydande rörelseförluster eller betydande värdenedgång på tillgångar som används för att generera kassaflöden.
- Företaget betalar inte beslutade eller lämnar inte nya utdelningar.
- Oförmåga att betala borgenärer på förfallodagen.
- Oförmåga att uppfylla villkoren i låneavtal.
- Övergång från att ha kredit till att behöva betala leverantörer kontant vid leverans.
- Oförmåga att finansiera nödvändig utveckling av nya produkter eller andra viktiga investeringar.

Verksamhetsrelaterade:

- Företagsledningens avsikter att likvidera företaget eller upphöra med verksamheten.
- Förlust av personer i högsta ledningen utan att de ersätts.
- Förlust av en viktig marknad, viktiga kunder, franchiseavtal, licenser eller huvudleverantör.
- Problem med arbetskraft.
- Brist på viktiga varor.
- En mycket framgångsrik konkurrens expansion på marknaden.

Övriga:

- Överträdelser av krav på kapitaltäckning eller någon annan situation där lagstadgade krav inte uppfylls.
- Pågående rättsliga åtgärder eller myndighetsåtgärder mot företaget som, om de leder till framgång för motparten, kan resultera i krav som sannolikt inte kan uppfyllas.
- Ändringar i lag eller annan författning eller regeringspolitik som förväntas få en ogynnsam effekt på företaget.

- Oförsäkrade eller underförsäkrade katastrofer som inträffar”

(International Federation of Accountants, 2010, s.507-508)

4. Teoretisk referensram

I detta kapitel presenteras först de teorier som används som grund i studien. Dessa teorier är legitimitetsteori, intressentteori och institutionell teori och kommer tillsammans med tidigare forskning och litteratur användas för att formulera studiens hypoteser. Kapitlet avslutas med en sammanställning av hypoteserna.

4.1 Legitimitetsteori

Legitimitetsteori handlar om att organisationer vill säkerställa att utomstående aktörer uppfattar dem som legitima (Suchman, 1995). Att uppfattas som legitima innebär att organisationer arbetar inom de gränser och normer som gäller i den miljö där organisationen är verksam. Gränser och normer ändras över tid vilket innebär att organisationer behöver vara mottagliga för den etiska, eller moraliska, miljön som råder (Suchman, 1995). Gray *et al.*, (1988) beskriver att det finns ett socialt kontrakt med olika krav, där några är formella, såsom lagar, medan andra är mer informella och underförstådda. Att befinna sig utanför det sociala kontraktet är associerat med kostnader och företag kommer därför att agera för att försäkra andra aktörer att de är legitima (Dowling & Pfeffer, 1975). Sethi (1975) beskriver att legitimitetsgap kan uppstå när okänd information om företaget avslöjas. Legitimitet är något som organisationer själva kan påverka genom olika strategier och anses inom legitimitetsteorin vara något som organisationer är beroende av för att kunna överleva. Olika strategier kan användas för att antingen erhålla, bibehålla eller reparera legitimitet (Dowling & Pfeffer, 1975). Dowling & Pfeffer (1975) skriver exempelvis att företag kan anpassa sin verksamhet till rådande uppfattning om legitimitet eller att företaget, genom kommunikation, kan försöka ändra bilden av legitimitet så att den överensstämmer med verksamheten. En viktig del i att fastställa ett företags legitimitet är genom finansiella rapporter. När en revisor godkänner en finansiell rapport signalerar det trovärdighet och legitimitet (Carrington, 2014). Med hänvisning till legitimitetsteorin kommer företag som får en oren revisionsberättelse med utfärdad fortlevnadsvarning att få problem då ett legitimitetsgap kan uppstå. Det beror på

att utomstående aktörer inte kommer att uppfatta företaget som legitimt längre, vilket kan leda till att oväntade kostnader uppstår för företaget.

4.2 Intressentteori

Intressentteori har en nära koppling till legitimitetsteori men det finns skillnader mellan teorierna (Gray *et al.*, 1995). Intressentteori fokuserar på specifika grupper inom samhället, istället för samhället som helhet. Dessa grupper benämns som olika intressenter. Intressenter har stor makt och kan enligt intressentteori tvinga organisationer att följa deras förväntningar. Exempel på olika intressenter är aktieägare, kreditgivare, anställda, företagsledare, kunder och leverantörer (Freeman *et al.*, 2010); Deegan & Unerman, 2011; Grönlund *et al.* 2013). Intressenterna har olika grad av inflytande och förhandlingskraft över företaget. Starka intressenter kan ha stort inflytande över företag och att följa deras krav anses vara väsentligt för att överleva på lång sikt (Freeman *et al.*, 2010).

Intressenter har olika uppfattningar om hur en organisation ska bedrivas, vilket gör att det finns olika kontrakt som förhandlas fram med olika aktörer snarare än ett kontrakt med samhället. Freeman *et al.* (2010) förklarar att det finns både implicita och explicita kontrakt, där de explicita kontrakten är juridiskt bindande medan de implicita baseras på förväntningar och tidigare erfarenheter med företaget (Freeman *et al.*, 2010). Intressenter som leverantörer och kunder, har ofta mindre rättigheter än exempelvis aktieägare och kreditgivare hos företag som värdesätter juridiskt bindande kontrakt. Om risken för konkurs är låg, är det nästintill riskfritt med juridiska krav från intressenter medan de implicita kraven förblir osäkra. Cornell & Shapiro (1987) refererad i Freeman *et al.* (2010) menar att en risk för finansiellt ansträngda företag, är att intressenter kan förlora förtroendet för att företaget ska kunna upprätthålla sina skyldigheter gentemot dem. Intressenter utan juridiska kontrakt som enbart har underförstådda krav och förväntningar gentemot företaget blir således väldigt känsliga för information som handlar om företagets finansiella ställning (Freeman, *et al.*, 2010). Titman (1984) i Freeman *et al.* (2010) har fastställt att det är troligare att skuldsättningen hos företag som producerar unika varor är lägre än hos företag vars varor inte är unika. Det är något som skulle kunna bero på att kunder inte är lika benägna att göra affärer med företag som kan komma att hamna i finansiella svårigheter. Det beror på att risken för upphörd varuleverans är för stor att ta och det kan vara svårt att

hitta en ny leverantör (Titman, (1984), i Freeman *et al.*, 2010). En annan studie har upptäckt att utdelningen i företag som har inflytelserika icke-investerande intressenter ofta är lägre för att kunna bemöta intressenternas underförstådda krav (Holder *et al.*, 1998, i Freeman *et al.*, 2010).

Med hänvisning till intressentteori kan intressenterna till ett företag som har fått en fortlevnadsvarning påverkas negativt eftersom företaget kanske inte längre når upp till de krav som intressenterna ställer. Då intressenter som kunder och leverantörer anses ha färre rättigheter än exempelvis kreditgivare, borde fortlevnadsvarning således påverka deras förtroende för företaget i större utsträckning. Något som följaktligen skulle kunna leda till att de väljer att byta leverantör eller slutar göra affärer med företaget. För att överleva blir företaget därför tvungen att adressera uppkomna bekymmer i samband med information om en fortlevnadsvarning. Framförallt hos de intressenter och aktörer som har mycket makt över företaget.

4.3 Institutionell teori

Institutionell teori kan ibland överlappa legitimitetsteori och intressentteori varför den kan ses som ett komplement till dessa två teorier. Unga organisationer i en inledande fas skiljer sig ofta från andra organisationer i form och strategi, men i takt med att organisationer blir äldre och väletablerade ökar påtryckning mot homogenitet (DiMaggio & Powell 1983).

Isomorfism är ett begrepp som används inom institutionell teori som specifikt förklarar processer som tvingar organisationer att efterlikna andra organisationer i liknande kontext (Hawley (1968), i DiMaggio & Powell 1983). Tvingande isomorfism härrör från politiska inflytanden och upprätthållandet av legitimitet, och beskriver hur organisationer anpassar sig till följd av påtryckning från kraftfulla aktörer (DiMaggio & Powell 1983). Legitimitet är en viktig faktor för överlevnad i den institutionella miljön. Organisationer anses vara verksamma inom en social struktur där förutfattade normer och värderingar utgör ett ramverk för vad som är allmänt accepterat och lämpligt ekonomisk beteende (DiMaggio & Powell 1983). En del förändringar svarar direkt mot myndigheter och lagar medan andra förändringar sker till följd av informella påtryckningar. Olika aktörer har liknande krav på liknande organisationer, som exempelvis lagar, regler och branschstandarder.

Organisationer tenderar att bli mer lika för att få eller bibehålla legitimitet i organisationen och anpassar sig därför efter vad samhället och andra starka grupper anser vara normalt. Avviker organisationen från vad som anses vara normalt, kan detta leda till att legitimiteten minskar och man riskerar straff från aktörer inom organisationens verksamhetsområde (DiMaggio & Powell 1983). Härmande isomorfism beskriver hur instabila organisationer försöker efterlikna andra framgångsrika organisationer i ett försök att restaurera legitimitet och bli konkurrenskraftiga på marknaden (DiMaggio & Powell 1983). Frikoppling är ytterligare en aspekt av institutionell teori som förklarar hur vissa organisationer skapar eller upprätthåller en fasad utåt för att tillfredsställa krav och förväntningar från utomstående aktörer och för att få legitimitet. Detta innebär att bilden som organisationer projicerar utåt kan skilja sig från den verkliga och praktiska organisationen (DiMaggio & Powell 1983).

Ett företag som har erhållit en oren revisionsberättelse med en utfärdad fortlevnadsvarning är ett exempel på straff företaget kan få när det gått över gränsen för vad som anses vara accepterat ekonomiskt beteende. Varningen signalerar att något inte står rätt till i verksamheten och avvikande från det normala leder följaktligen till att legitimiteten i företaget minskar. Eftersom legitimitet anses vara viktigt för institutioners långsiktiga överlevnad kan företag hamna i ett kritiskt läge till följd av en fortlevnadsvarning. Med hänvisning till härmande isomorfism kommer företag som erhållit en fortlevnadsvarning troligtvis att vidta åtgärder för att återigen bli legitima. Frågan är hur enkelt det är att åstadkomma och hur lång tid det tar för ett företag där revisorn har varnat om risk för upphörd existens inom tolv månader. Är en ren revisionsberättelse tillräckligt för att återfå legitimitet och intressenternas förtroende, eller kommer synen på företaget som avvikande från det normala att finnas kvar till följd av fortlevnadsvarningen? Långsiktig stigmatisering i ett företag som fått en fortlevnadsvarning skulle kunna vara kopplat till att det är svårt för företag att bli sedda som legitima igen av dess omgivning.

4.4 Konsekvenser kopplat till fortlevnadsvarning

4.4.1 Omsättning

Omsättningen i ett företag avser de sammanlagda intäkterna från sålda varor och tjänster under en viss tidsperiod (Grönlund *et al.*, 2013). Kunder är den grupp av företagets

intressenter som köper varor eller tjänster (Grönlund *et al.*, 2013), vilket innebär att företagets aktiviteter därmed intresserar kunder då de tar risker när de handlar med ett osäkert företag med begränsad information (Öhman, 2006). En fortlevnadsvarning kan leda till konsekvenser som förlust av kunder, vilket är en faktor som kan öka risken för ett företags misslyckande (Carey *et al.*, 2008). Även om kunderna inte anses vara företagets viktigaste intressentgrupp (Grönlund *et al.*, 2013) är det ändå viktigt att de får ta del av en reviderad redovisningsinformation (Öhman, 2007). En kund kan vara intresserad av redovisningen i ett företag vid förskottsbetalning för att kunna bedöma om företaget kan leverera den vara eller tjänst som betalningen avsett (Smith, 2006). Till följd av detta kan det antas att en fortlevnadsvarning uppfattas som negativt av kunderna och kan därmed påverka deras beslut och villighet att handla med företaget, vilket i sin tur påverkar omsättningen i företaget. Detta resonemang leder till hypotes 1:

Hypotes 1: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagets omsättning negativt på lång sikt

4.4.2 Betalningsförmåga

En god likviditet minskar risken för ett företag att få betalningssvårigheter och sänder därmed positiva signaler till intressenter som leverantörer och banker som tryggt kan göra affärer med företaget (Greve, 2014). Ett företag som inte kan uppfylla sina betalningsförpliktelser riskerar att försättas i konkurs (Grönlund *et al.*, 2013). Ett företag med god långsiktig betalningsförmåga, och därmed god finansiell styrka, tenderar att ha en bättre förmåga att hantera förluster och därmed undvika konkurser (Grönlund *et al.*, 2013).

Informationen i en oren revisionsberättelse påverkar bankers och andra kreditgivares kreditbeslut (Al-Thuneibat *et al.*, 2007). En oren revisionsberättelse kan göra att kreditgivare inte lånar ut pengar till företaget, samt kan leda till att långivarna vill att företaget amorterar sina befintliga skulder (Kuruppu *et al.*, 2012). Detta är något som Kuruppu *et al.* (2012) menar anstränger företagets ekonomi ytterligare. Enligt Al-Thuneibat *et al.* (2007) påverkas kreditgivarnas beslut i högre grad av en fortlevnadsvarning än av en annan typ av oren revisionsberättelse. Om företaget inte kan betala sina kortfristiga skulder kan en lösning vara att ta nya lån (Grönlund *et al.*, 2013). En fortlevnadsvarning kan dock medföra konsekvenser som kreditkostnader, svårigheter

att låna nytt kapital samt indragna krediter för företaget (Carrington, 2014), vilket torde medföra att om ett företag redan har betalningssvårigheter kan dessa förvärras av en fortlevnadsvarning. Detta eftersom möjligheten att rädda företaget med hjälp av nytt kapital kan försämrats efter en fortlevnadsvarning. Detta leder till hypoteserna 2a och 2b:

Hypotes 2a: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagens kortsiktiga betalningsförmåga negativt på lång sikt

Hypotes 2b: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagens långsiktiga betalningsförmåga negativt på lång sikt

4.4.3 Finansiering

Randall *et al.* (1997) har undersökt hur banker reagerar på fortlevnadsvarningar och resultatet visar att en fortlevnadsvarning minskar bankens benägenhet att bevilja lån. Bankens bedömning av företagens förmåga att betala sina skulder är också något som försämrats i samband med en fortlevnadsvarning (Randall *et al.*, 1997). När ett företag tagit sig ur blåsvädret efter fortlevnadsvarningen är en relevant fråga huruvida denna syn på företaget finns kvar och om det kommer vara fortsatt svårt för företaget att få beviljat lån, något som skulle kunna vara väsentligt för företagens fortsatta överlevnad. Feldmann och Read (2013) har konstaterat att det finns ett samband mellan kreditvärdighet och företag som fått en fortlevnadsvarning. Kreditvärdigheten sjunker snabbt hos företag som fått en fortlevnadsvarning. En månad efter varningens utfärdande hade kreditvärdighet hos 56 procent av företagen försämrats. Detta kan jämföras med företag som fått en ren revisionsberättelse, där endast 21 procent av företagen hade fått försämrad kreditvärdighet (Feldmann & Read, 2013). Då en majoritet av svenska aktiebolag finansierar eller delvis finansierar sin verksamhet med hjälp av banklån (Tagesson & Öhman, 2015) skulle detta kunna vara en förödande konsekvens av en fortlevnadsvarning. Ovan resonemang leder till hypotes 3:

Hypotes 3: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagens möjlighet att uppta nya banklån negativt på lång sikt

4.4.4 Lönsamhet

Lönsamheten i ett företag visar hur mycket pengar som tjänas på det som investerats i företaget (Grönlund *et al.*, 2013). Lönsamheten, som kan mätas genom att årets resultat ställs i relation till något annat, är ett viktigt mått eftersom det föranleder beslut som exempelvis om företaget ska expandera, omstruktureras eller läggas ned (Skärvad & Olsson, 2015). Räntabilitet på totalt kapital och räntabilitet på eget kapital är två nyckeltal som kan användas för beräkning av lönsamhet (Grönlund *et al.*, 2013). Räntabilitet på totalt kapital visar avkastningen på företagets totala tillgångar, medan räntabilitet på eget kapital visar avkastningen på ägarnas kapital (Skärvad & Olsson, 2015). Syftet med att mäta räntabilitet är att kunna se om vinsten i företaget är tillräckligt när det sätts i relation till kapitalet i företaget (Skärvad & Olsson, 2015). Resultatet i ett företag påverkas av intäkter och kostnader, som i sin tur påverkas av olika faktorer (Grönlund *et al.*, 2013). Till följd av minskad omsättning, betalningssvårigheter och finansieringssvårigheter i företaget efter en fortlevnadsvarning kan det antas att detta även kommer att påverka lönsamheten i företaget. Detta leder till hypotes 4:

Hypotes 4: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagets lönsamhet negativt på lång sikt

4.4.5 Allvarlighetsgrader

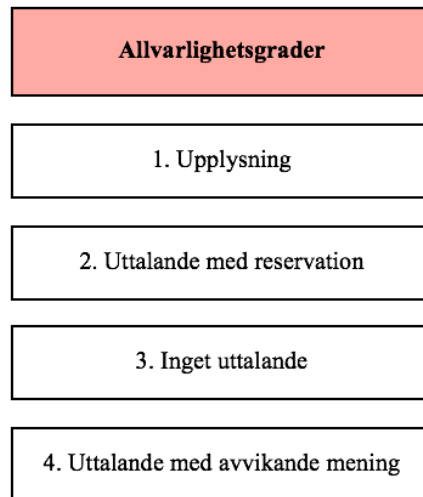
Företag får en ren revisionsberättelse enligt standardutformning när revisorn anser att årsredovisningen är fri från väsentliga fel. I de fall revisorn inte har möjlighet att skriva en ren revisionsberättelse kan en modifierad revisionsberättelse lämnas. ISA 705 redogör för hur modifieringen kan utformas. Revisorn kan uttala sig med olika allvarlighetsgrader beroende på hur allvarliga fel som påträffas i årsredovisningen. Carrington (2014) har rangordnat revisorns uttalanden i revisionsberättelsen enligt följande:

1. *Standardutformning*
2. *Uttalande med reservation*
3. *Inget uttalande*
4. *Uttalande med avvikande mening*

(Carrington, 2014, s. 199)

När revisionsberättelsen är ren är den utformad enligt (1) *Standardutformning* och innebär således att redovisningen inte innehåller några väsentliga fel (Carrington, 2014). När revisorn gör ett (2) *uttalande med reservation*, finns det tillräckliga revisionsbevis men det finns mindre felaktigheter som var för sig eller tillsammans utgör väsentliga fel. Felen är dock inte av avgörande betydelse för redovisningen. Det kan även innebära att det saknas tillräckligt med revisionsbevis, där oupptäckta felaktigheter skulle kunna innebära väsentliga fel men som inte är av avgörande betydelse. När revisorn (3) *avstår från att uttala sig* saknas det tillräckligt med revisionsbevis. Följaktligen kan oupptäckta felaktigheter innebära väsentliga fel och vara avgörande för redovisningen. I detta fall bör de finansiella rapporterna läsas aktsamt. (4) *Uttalande med avvikande mening* ska ges om revisionsbevisen är tillräckliga men det finns väsentliga och betydande fel. De finansiella rapporterna ska följaktligen tolkas med stor försiktighet eftersom den kan vara vilseledande och bristfällig (Carrington, 2014).

Allvarlighetsgraderna i ISA 705 kan tillämpas på ISA 570 Fortsatt drift. Enligt Carrington (2014) finns ytterligare ett uttalande som används vid antagandet om fortsatt drift i ISA 570. När företagsledningen har gjort ett antagande om företagets fortsatta drift men revisorn bedömer att det finns väsentliga förhållanden eller framtida osäkerhetsfaktorer som kan föranleda tvivel ska (1) *upplysning* lämnas. Upplysning lämnas då det finns tillräcklig med information i de finansiella rapporterna för att göra en korrekt bedömning men revisorn tydliggör förhållandena i en upplysning i revisionsberättelsen (Carrington, 2014). Med hänsyn till detta har denna studie klassificerat fortlevnadsvarningarnas allvarlighetsgrad enligt följande modell. Där 1 anses vara den lindrigaste allvarlighetsgraden och 4 är den mest kritiska allvarlighetsgraden.



Modell 4.1 Rangordning av fortlevnadsvarningens allvarlighetsgrader

Eftersom fortlevnadsvarningen utfärdas med olika allvarlighetsgrader skulle allvarlighetsgraden kunna vara avgörande för hur stora konsekvenser fortlevnadsvarningen orsakar i företaget. Detta leder till hypotes 5:

Hypotes 5: Högre allvarlighetsgrad har större negativ påverkan på det reviderade företaget på lång sikt.

4.5 Sammanställning av hypoteser

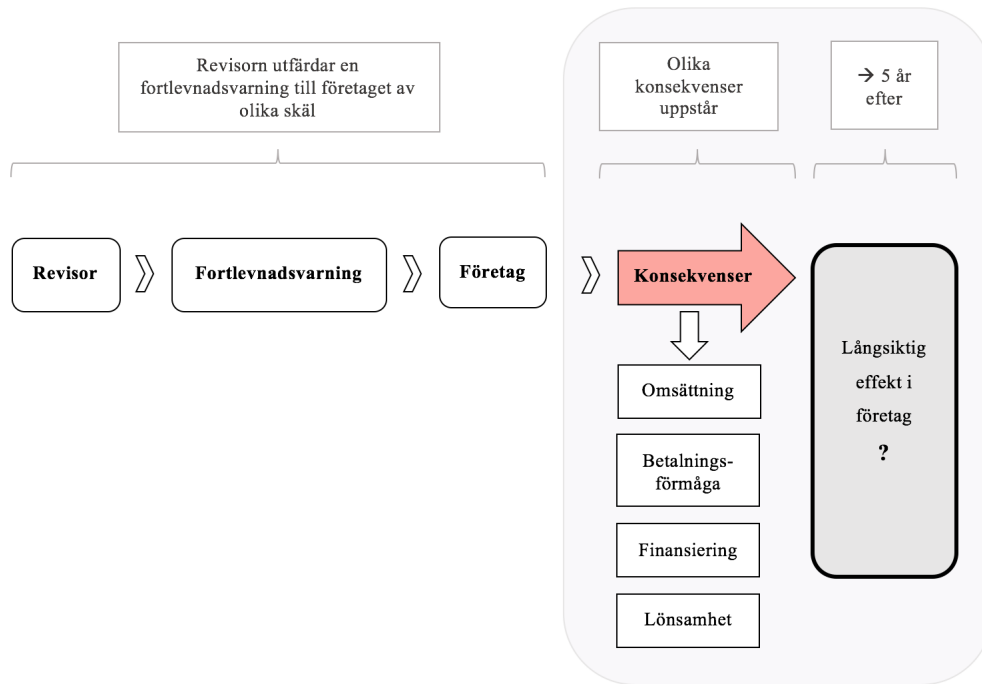
Hypotes 1: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags omsättning negativt på lång sikt

Hypotes 2a: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags kortsiktiga betalningsförmåga negativt på lång sikt

Hypotes 2b: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags långsiktiga betalningsförmåga negativt på lång sikt

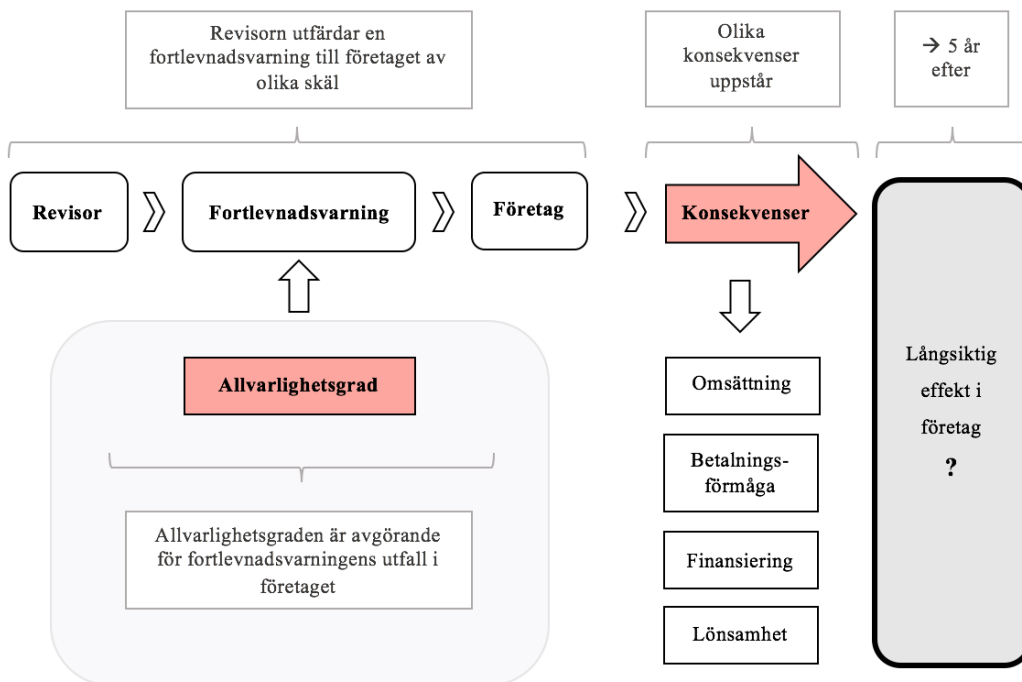
Hypotes 3: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags förmåga att uppta nya banklån negativt på lång sikt

Hypotes 4: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags lönsamhet negativt på lång sikt



Modell 4.2 Sammanställning av hypotes 1 - 4

Hypotes 5: Högre allvarlighetsgrad har större negativ påverkan på det reviderade företaget på lång sikt.



Modell 4.3 Sammanställning av hypotes 5

5. Empirisk metod

I detta kapitel behandlas den empiriska metoden och studiens tillvägagångssätt presenteras. Kapitlet behandlar datainsamlingsmetod, urval, avgränsning och bortfall, samt operationalisering för att läsaren ska få en förståelse för det empiriska materialet som ligger till grund för studien. Avslutningsvis kommer validitet och reliabilitet samt metodkritik att presenteras.

5.1 Datainsamlingsmetod

Dokumentär forskning innebär att dokument används som datakälla (Denscombe, 2016). För att samla in data till studien har dokument i form av offentliga årsredovisningar använts. En fördel med metoden är att den erbjuder tillgänglighet (Denscombe, 2016) och i denna studie har årsredovisningar kunnat inhämtas från databasen *Retriever Business*. Den data som har använts i studien är sekundär vilket innebär att dokumenten som studerats har producerats för annat ändamål (Denscombe, 2016). Eftersom syftet med studien är att undersöka om företag påverkas långsiktigt av de konsekvenser som kan uppstå till följd av en fortlevnadsvarning, har studien utgått från företag som erhållit en fortlevnadsvarning räkenskapsåret 2010. För att kunna undersöka den långsiktiga effekten undersöktes företagen under fem år, fram till och med räkenskapsåret 2015. Valet av räkenskapsåren 2010–2015 grundar sig i ambitionen att använda så ny information som möjligt samt att flertalet årsredovisningar för räkenskapsåret 2016 inte fanns tillgängliga under studiens genomförande. Utgångspunkten för de studerade företagen blev således räkenskapsåret 2010.

Studien omfattar både ett urval med företag som erhållit en fortlevnadsvarning 2010 och en kontrollgrupp med företag som inte erhållit en fortlevnadsvarning 2010. Datainsamlingen har sett likadan ut för både urvalet och kontrollgruppen. Inledningsvis genomfördes datainsamlingen för de första tio företagen tillsammans av författarna för att säkerställa att insamlingsprocessen var likadan vid enskild datainsamling. All data, i form av siffror som hämtats från årsredovisningarna exporterades direkt från *Retriever Business* till *Excel*. Utifrån insamlade data användes aktuella formler för att beräkna respektive nyckeltal. Formlerna för nyckeltalen specificeras under *5.4 Operationalisering*. Övriga

data som behövdes för att besvara studiens hypoteser har matats in manuellt i *Excel* och kodats 0 och 1. Slutligen kunde all data exporteras direkt till *SPSS* från *Excel*.

5.2 Urval

Aktuella data har samlats in från årsredovisningar 2010–2015 som har hämtats från *Retriever Business*. För att hitta de företag som studien ämnar att undersöka har avgränsning och selektering gjorts av årsredovisningarna som finns tillgängliga via *Retriever Business*. Genom funktionen *utökad sökning* har företagen avgränsats till att enbart omfatta aktiebolag och årsredovisningar med revisorsanmärkningar under år 2010. Att studien enbart omfattar aktiebolag grundar sig i att de enligt lag måste färdigställa ett årsbokslut och skicka in till bolagsverket (6 kap 7 § BFL). Genom en första avgränsning uppgick datamaterialet till 34 554 aktiebolag. Tabell 5.1 visar hur fördelningen av revisorsanmärkningar såg ut.

Tabell 5.1 Aktiebolag med revisorsanmärkningar 2010

Revisorsanmärkning	Antal företag
Revisorn har ej tillstyrkt årsredovisningen.	0
Revisorn har ej tillstyrkt ansvarsfrihet för en eller flera styrelseledamöter alt VD.	23
Kontrollbalansräkning visar att likvidationsplikt föreligger	901
Kontrollbalansräkning skall upprättas, då minst hälften av företagets aktiekapital kan vara förbrukat	13 288
Balans- och/eller resultaträkningen innehåller osäkra eller felaktigt värderade poster.	607
Påtalad brist i företagets interna kontroll	1455
Betalning av skatter och/eller avgifter har ej skötts korrekt.	7492
Kontrollbalansräkning visar att likvidationsplikt ej föreligger.	274
Olaga lån har givits till aktieägare eller närstående.	1278
Revisorskommentar av övrig allvarlig art	623
Allmän upplysning/kommentar från revisor	426
Koncernuppgift saknas.	0
Bolaget har erhållit kapitaltäckningsgaranti	20
Årsredovisningen är för sent inlämnad, alt för sent hållen bolagsstämma	8134
Svårbedömd reservation från revisorn	32
Revisorn har avstyrkt årsredovisningen	1
Revisorn har varken avstyrkt eller tillstyrkt årsredovisningen	0
Totalt	34 554

(Retriever Business, 2017)

För att ta reda på vilken kategori under revisorsanmärkningar som flest fortlevnadsvarningar utdelats i, utfördes en mindre pilotstudie. I varje kategori gjordes ett slumpartat stickprov av företag för att undersöka om en fortlevnadsvarning tilldelats företaget. Stickprovets storlek är bestämt till $n = 30$ vilket klassificeras som ett stort stickprov (Körner & Wahlgren, 2005). I de kategorier som hade mindre än 30 företag inkluderades alla företag och kategorier med noll företag exkluderades från pilotstudien. För att få ett slumpartat urval användes formeln (antal företag/30) vilken låg till grund för hur täta stickprov som togs i varje kategori. Resultatet av studien presenteras i Tabell 5.2 och visade att en tydlig majoritet av utfärdade fortlevnadsvarningar återfanns i kategorin *Revisorskommentar av övrig allvarlig art*, där 70 procent av företagen i stickprovet hade en fortlevnadsvarning. I Tabell 5.2 redovisas antal företag som fått en oren revisionsberättelse för annan orsak än av en fortlevnadsvarning under *Övriga*. I kategorin *FLV* visas antal företag som erhållit en fortlevnadsvarning. Då flest företag med fortlevnadsvarning fanns i kategorin *Revisorskommentar av övrig allvarlig art* utgjorde denna kategori med 623 företag grunden för studiens urval. De 623 företag i kategorin *Revisorskommentar av övrig allvarlig art* undersöktes för att hitta de företag som fått en fortlevnadsvarning räkenskapsåret 2010. Efter avgränsning och bortfall, vilket presenteras i 5.3 Avgränsning & bortfall, blev det totala antalet företag som var användbara för studien 48 stycken.

Tabell 5.2 Andel fortlevnadsvarningar per stickproven i pilotstudien

Revisorsanmärkning	N	Övriga	FLV	Andel FLV
Revisorn har ej tillstyrkt ansvarsfrihet för en eller flera styrelseledamöter alt VD.	23	21	2	8,7%
Kontrollbalansräkning visar att likvidationsplikt föreligger	30	26	4	13,3%
Kontrollbalansräkning skall upprättas, då minst hälften av företagets aktiekapital kan vara förbrukat	30	30	0	0,0%
Balans- och/eller resultaträkningen innehåller osäkra eller felaktigt värderade poster.	30	29	1	3,3%
Påtalad brist i företagets interna kontroll	30	29	1	3,3%
Betalning av skatter och/eller avgifter har ej skötts korrekt.	30	30	0	0,0%
Kontrollbalansräkning visar att likvidationsplikt ej föreligger.	30	30	0	0,0%
Olaga lån har givits till aktieägare eller närstående.	30	30	0	0,0%
Revisorskommentar av övrig allvarlig art	30	9	21	70,0%
Allmän upplysning/kommentar från revisor	30	29	1	3,3%
Bolaget har erhållit kapitaltäckningsgaranti	30	30	0	0,0%
Årsredovisningen är för sent inlämnad, alt för sent hållen bolagsstämma	30	30	0	0,0%
Svårbedömd reservation från revisorn	30	30	0	0,0%
Revisorn har avstyrkt årsredovisningen	1	1	0	0,0%

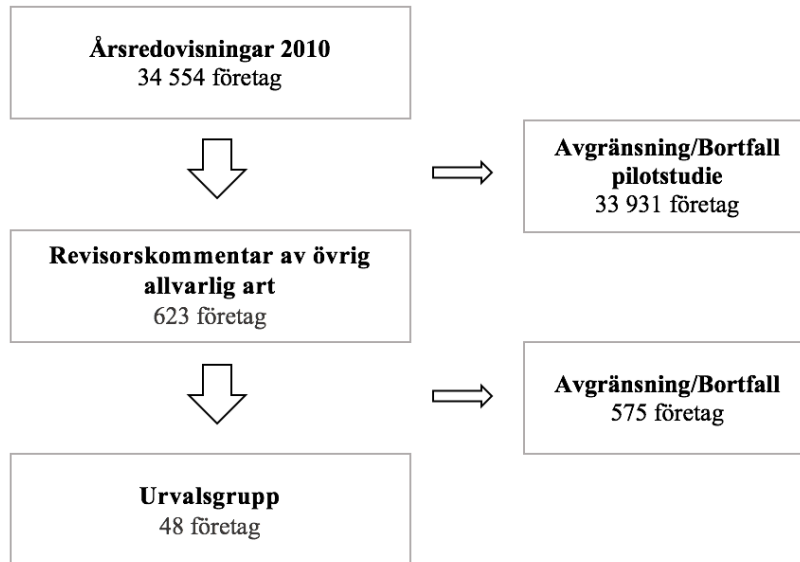
För att kunna jämföra företag som har fått en fortlevnadsvarning med företag som inte fått en fortlevnadsvarning samlades en kontrollgrupp in med lika många företag. En kontrollgrupp hjälper till att säkerställa att eventuella skillnader mellan de två företagsgrupperna beror på den oberoende variabeln (Bryman & Bell, 2015). För att välja ut en kontrollgrupp har information om bransch, antal anställda, nettoomsättning, samt balansomslutning samlats in för respektive företag i urvalet. Information om antal anställda, nettoomsättningen samt balansomslutningen inhämtades från företagens årsredovisningar för räkenskapsåret 2010. Information om branschen hämtades från *Retriever Business* genom att söka på företagets organisationsnummer. Varje enskilt företag matchades därefter med det företag i *Retriever Business* som var mest likt företaget i urvalet gällande bransch, antal anställda, nettoomsättning och balansomslutning. Kontrollgruppen valdes ut genom att använda funktionen *utökad sökning* i *Retriever Business*. För varje företag som ingick i urvalet gjordes en separat sökning. I *utökad sökning* fylldes *aktiebolag* i som bolagsform och vid revisorsplikt valdes *revisorspliktig* och *ej revisorspliktig med revisor*

för alla sökningar. En branschkod, kallad *SNI kod* hittades på informationssidan för varje företag i urvalet och fylldes i under valet *SNI* för att matcha med företag i samma bransch. Genom denna sökning kom en lista upp med alla företag som var verksamma inom samma bransch och som hade revisor. Alla företag markerades och därefter valdes funktionen *lägg till i utvalda företag*. Företagen och uppgifter om företaget kunde sedan exporteras direkt till *Excel* genom att välja funktionen *komplett*. Data som exporterades till *Excel* var *antal anställda*, *nettoomsättning* samt *balansomslutning*. Uppgifterna användes sedan för att matcha urvalet med en kontrollgrupp. Fälten *revisor* och *moderbolagsnamn* valdes för att enkelt kunna utläsa om något företag saknade revisor eller tillhörde en koncern. På så vis kunde företagen som saknade revisor eller ingick i en koncern exkluderas från kontrollgruppen. Alla årsredovisningar kontrollerades för fortlevnadsvarningar och företag som erhållit en fortlevnadsvarning 2010 exkluderas. För att endast välja data från företag från räkenskapsåret 2010 valdes först *flera år*, därefter valdes *2010* och sedan exporterades informationen till *Excel*. I *Excel* sorterades företagen i storleksordning efter balansomslutningen. Därefter valdes det företag som var mest likt företaget i urvalet med hänsyn till antal anställda, nettoomsättning och balansomslutning. Kontrollgruppen undersöktes liksom urvalet under perioden 2010–2015. Med hjälp av kontrollgruppen kunde studien kontrollera att eventuella förändringar hos urvalet inte berodde på makroekonomiska effekter (Nogler, 2004).

5.3 Avgränsning & bortfall

För att få ett mer rättvisande resultat har valet gjorts att exkludera bolag som ingår i en koncern. Det beror på att bolag som ingår i en koncern kan få ekonomiskt stöd och kapitaltillskott från sitt moderbolag vilket skulle kunna ge ett missvisande resultat. Genom att utesluta företag som ingår i en koncern får företagen i urvalet lika förutsättningar vilket gör dem mer jämförbara. En del företag som erhållit en fortlevnadsvarning under 2010 har i samband med att revisorsplikten ändrades slutat att revidera företaget. Studien har inte kunnat använda företag som inte blivit reviderade då klassificering av allvarlighetsgrad behövdes till studien. Ytterligare bortfall av företag har berott på att företagen har varit vilande eller haft noll i omsättning under alla år mellan 2010–2015. Slutligen har årsredovisningar på utländskt språk exkluderats. Årsredovisningar på utländska språk hade

behövt översättas för att kunna användas vilket hade varit för tidskrävande för studiens omfattning.



Modell 5.3 Studiens urval

5.4 Operationalisering

För enkelhetens skull har studien använt samma klassificering av räkenskapsår som *Retriever Business*. Företag med brutna räkenskapsår klassificeras till det år där flest månader infaller. Det innebär att företag med räkenskapsår tidigast juli 2009 och senast juni 2010 förekommer i urvalet.

5.4.1 Beroende variabler

Omsättning

För att mäta och jämföra omsättningen hos företag används nettoomsättning i studien. Nettoomsättningen hämtades från årsredovisningar för räkenskapsåren 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 och 2015.

Kortsiktig betalningsförmåga & långsiktig betalningsförmåga

För att undersöka hur ett företags betalningsförmåga påverkas har nyckeltalen kassalikviditet och soliditet använts. Kassalikviditet är ett nyckeltal som mäter företagets kortsiktiga betalningsförmåga och anger graden av kortfristiga skulder som täcks av likvida

omsättningstillgångar (Grönlund *et al.*, 2013). Soliditet används för att mäta företagets långsiktiga betalningsförmåga. Nyckeltalet visar hur stort det egna kapitalet är i förhållande till det totala kapitalet (Grönlund *et al.*, 2013). Kassalikviditet och soliditet har beräknats enligt följande:

$$\text{Kassalikviditet} = \frac{\text{Omsättningstillgångar} - \text{varulager}}{\text{Kortfristiga skulder}}$$

(Skärvad & Olsson, 2015)

$$\text{Soliditet} = \frac{\text{Justerat eget kapital}}{\text{Balansomslutning}}$$

(Grönlund *et al.*, 2013)

Justerat eget kapital beräknas med hjälp av eget kapital och 78 procent av de obeskattade reserverna vid 22 procent bolagsskatt (Skärvad & Olsson, 2015). Vid 26,3 procent bolagsskatt beräknas justerat eget kapital med hjälp av 73,7 procent av de obeskattade reserverna. Justerat eget kapital beräknas enligt följande:

$$\begin{aligned} &\text{Justerat eget kapital} \\ &= \text{Eget kapital} + (1 - \text{skattesatsen} * \text{obeskattade reserver}) \end{aligned}$$

(Skärvad & Olsson, 2015)

Bolagsskatten var 26,3 procent under räkenskapsåren 2010–2012 och 22 procent under räkenskapsåren 2013–2015. Vid beräkning av nyckeltalen tog studien hänsyn till den bolagsskatt som var aktuell för varje år. För nyckeltal från räkenskapsåren 2010–2012 har således 26,3 procent använts och för 2013–2015 har 22 procent använts.

Data som har samlades in från årsredovisningarna för räkenskapsåren 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 samt 2015 är omsättningstillgångar, varulager, kortfristiga skulder, eget kapital samt balansomslutning. Värdena för kassalikviditet och soliditet har inte hämtats direkt från årsredovisningarna utan har beräknats för att säkerställa att det räknats ut på samma sätt för alla företag som jämförs i denna studie.

Finansiering

För att mäta om företag har kunnat uppta nya lån har de långfristiga skulderna i företaget undersökts. Data som samlats in från årsredovisningarna för räkenskapsåren 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 samt 2015 är således långfristiga skulder.

Lönsamhet

För att mäta ett företags lönsamhet kan räntabilitet på totalt kapital samt räntabilitet på eget kapital mätas (Skärvad & Olsson, 2015). Anledning till varför studien har använt sig av två räntabilitetsmått är för att den ena mäter företagets avkastning på totala tillgångar och det andra mäter avkastning på ägarnas kapital. Då företag med fortlevnadsvarning ofta är finansiellt ansträngda kan räntabilitetsmått vara negativa, varför det kan ge en mer rättvis bild att använda olika räntabilitetsmått. Räntabilitet på totalt kapital och räntabilitet på eget kapital beräknas enligt följande:

$$R_{TK} = \text{Rörelseresultat} + \text{Finansiella intäkter} / \text{Balansomslutning}$$

(Skärvad & Olsson, 2015)

$$R_{EK} = \text{Resultat efter finansiella poster} / \text{Justerat eget kapital}$$

(Grönlund *et al.*, 2013)

Justerat eget kapital är eget kapital samt 78 procent av de obeskattade reserverna vid 22 procent bolagsskatt (Skärvad & Olsson, 2015). Vid 26,3 procent bolagsskatt är justerat eget kapital eget kapital samt 73,7 procent av de obeskattade reserverna. Bolagsskatten var 26,3 procent under räkenskapsåren 2010–2012 och 22 procent under räkenskapsåren 2013–2015.

När nyckeltalen räknats ut har hänsyn tagits till den bolagsskatt som varit under det aktuella året. För nyckeltal från räkenskapsåren 2010–2012 har således 26,3 procent använts och för 2013–2015 har 22 procent använts. Justerat eget kapital beräknas enligt följande:

$$\begin{aligned} &\text{Justerat eget kapital} \\ &= \text{Eget kapital} + (1 - \text{skattesatsen}) \times \text{Obeskattade reserver} \end{aligned}$$

(Skärvad & Olsson, 2015)

Data som har samlats in från årsredovisningarna för räkenskapsåren 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 samt 2015 är rörelseresultat, finansiella intäkter, balansomslutning, resultat efter finansiella poster och eget kapital. Räntabilitet på totalt kapital och räntabilitet på eget kapital har inte hämtats direkt från årsredovisningarna utan har beräknats för att säkerställa att det räknats ut på samma sätt för alla företag som jämförs i denna studie.

5.4.2 Oberoende variabler

Fortlevnadsvarning

Den oberoende variabeln för hypotes 1 - 4 är om företaget har fått en fortlevnadsvarning eller inte. Den oberoende variabeln är en dummy-variabel som testats mot de beroende variablerna för att se om det förekommer någon skillnad mellan företag som har fått en fortlevnadsvarning och företag som inte har fått en fortlevnadsvarning.

Allvarlighetsgrad

Den oberoende variabeln för hypotes 5 är allvarlighetsgrad. Allvarlighetsgraden har delats upp i fyra olika klasser där ett är minst allvarlig och fyra är mest allvarlig. Den oberoende variabeln har testats mot de beroende variablerna för att se om högre allvarlighetsgrad ger större negativ påverkan.

5.4.3 Kontrollvariabler

Företagets ålder

Företag som är äldre har en större chans att fortleva efter en fortlevnadsvarning (Collin *et al.*, 2014). Unga organisationer i en inledande fas skiljer sig ofta från andra i form och strategi, men i takt med att organisationer blir äldre och väletablerade ökar påtryckning mot homogenitet (DiMaggio & Powell 1983). För denna kontrollvariabel har data i form av företagets ålder 2010 samlats in. Under perioden 2011–2015 har ett år adderats för varje år som företaget fortfarande finns kvar.

Storlek

Collin *et al.* (2014) menar att företag som har ökad chans att fortleva är större. Även sannolikheten att erhålla en fortlevnadsvarning beror på företagets storlek (Ruiz-Barbadillo

et al., 2004). Ruiz-Barbadillo *et al.* (2004) menar att ju större företaget är som kund till revisorn, desto mindre är sannolikheten att de kommer få en fortlevnadsvarning även om omständigheterna är sådana att företaget borde ha fått en varning. Anledningen till det är att det finns en risk för revisorn att förlora kunden vid utfärdande av en varning och därmed framtida intäkter (Ruiz-Barbadillo *et al.*, 2004). För att kunna använda storlek som kontrollvariabel har data samlats in från årsredovisningar för räkenskapsåret 2010 i form av antal anställda och balansomslutning. Antal anställda och balansomslutning logaritmerades vid utförandet av studiens regressioner för att minska snedfördelning och för att få variabeln mer normalfördelad (Pallant, 2010).

Revisionsbyrå

Tidigare studie har visat att en stor revisionsbyrå är mer benägen att utfärda varning än mindre byråer (Tagesson & Öhman, 2015). Tagesson & Öhman (2015) har funnit att revisorer från Big-4² utfärdar fler fortlevnadsvarningar än revisorer från andra revisionsbyråer. Data gällande vilken revisionsbyrå företaget haft vid utfärdandet av en fortlevnadsvarning har samlats in genom revisionsberättelsen för företag som erhållit en fortlevnadsvarning räkenskapsåret 2010. Revisionsbyråer har delats in i två grupper och kodats 0 och 1. Revisionsbyråer som inte tillhör Big-4 är kodat 0 och revisionsbyråer som ingår i Big-4 är således kodade 1.

Bransch

Olika branscher har olika förutsättningar och påverkas i olika grad när efterfrågan förändras och konjunkturen svänger. Greve (2014) menar exempelvis att tillverkande företag binder mer kapital än tjänsteföretag och att kapitalomsättningshastighet varierar beroende av bransch. Nogler (2004) som genomfört en liknande studie som denna, menar att branschspecifika faktorer kan påverka företagen eftersom studien sorterat företag efter bransch vid matchning av kontrollgrupp. Då bransch kan påverka företagen har studien använt bransch som en dummy-variabel, kodad 0 och 1, där 0 är tillverkande företag och 1 är tjänsteföretag.

Räntabilitet på eget kapital

² Big-4 är en benämning för de fyra största revisionsbyråerna. Dessa är; Deloitte, PwC, EY och KPMG (Carrington, 2014).

Genom tidigare redogjord datainsamling har räntabilitet på eget kapital till hypotes 4 samlats in. Räntabilitet på eget kapital har även använts som kontrollvariabel. För varje utfört test har räntabilitet på eget kapital föregående år använts. När hypoteser för räkenskapsåret 2011 testades innebar det således att räntabilitet på eget kapital för räkenskapsåret 2010 användes.

5.5 Validitet & reliabilitet

God validitet innebär att det som undersöks är det som studien avser att undersöka (Patel & Davidsson, 2011). Vidare behöver det göras på ett tillförlitligt sätt, vilket innebär god reliabilitet. När data matas in manuellt finns det en risk att inmatningen blir fel, vilket således kan göra att data innehåller felaktigheter (Patel & Davidsson, 2011). För att minimera den risken och således stärka validiteten i denna studie, har all data exporterats direkt från *Retriever Business* till *Excel*. All data har sedan kontrollerats mot årsredovisningar för alla företag för att säkerställa att uppgifterna stämde överens. Data har sedan exporterades från *Excel* till *SPSS* för att undvika ytterligare inmatningsfel.

Studiens reliabilitet kan testas genom att en annan forskare vid senare tillfälle upprepar undersökningen (Patel & Davidsson, 2011). För att studien ska anses tillförlitlig ska forskaren komma fram till samma resultat och liknande slutsatser vid det andra tillfället (Patel & Davidsson, 2011). Processen att samla in data har beskrivits detaljerat under avsnitt 5.2 Datainsamlingsmetod, och hur nyckeltal har beräknats har beskrivits under avsnitt 5.5 Operationalisering. De detaljerade beskrivningarna gör att det finns en möjlighet att göra om studien vid ett annat tillfälle (Bryman & Bell, 2015). Materialet som använts är hämtat från offentliga årsredovisningar vilket innebär att vem som helst kan ta del av uppgifterna.

5.6 Metodkritik

För att se i vilken kategori som det fanns flest företag med fortlevnadsvarningar i gjordes som tidigare nämnts i 5.2 *Urval*, ett stickprov. Urvalet av företag skedde sedan genom att använda företag i den kategorin där stickprovet visade att flest företag med fortlevnadsvarningar fanns. Ett alternativ för att få ett bättre och större urval hade varit att gå igenom alla företagen i alla kategorier. Då det totala antalet företag att gå igenom i detta

fall hade blivit 34 554 stycken, anses inte alternativet genomförbart med hänsyn till den tidsbegränsning som fanns vid genomförandet av studien. Genom att inkludera företag som ingår i en koncern samt företag med årsredovisningar på utländskt språk, hade studiens urval kunnat göras större. En avgränsning har dock varit tvungen att göras på grund av tidsbegränsning. Valet att exkludera koncernbolag anses göra insamlade data mer jämförbara än om den hade bestått av koncernbolag.

6. Empirisk analys

I kapitlet som behandlar den empiriska analysen i studien kommer insamlade data att presenteras och bearbetas. Vidare redogör kapitlet för studiens beräkningar och utförda analyser av regressioner. Avslutningsvis presenteras en sammanställning av resultatet av de testade hypoteserna.

6.1 Beskrivande statistik

Kommande avsnitt ger en överblick av studiens resultat. Inledningsvis kommer en sammanställning av urvalet och kontrollgruppen att presenteras. Vidare kommer avsnittet att redogöra för den beskrivande statistiken av de beroende och oberoende variablerna samt kontrollvariablerna.

6.1.1 Urval & kontrollgrupp

Inledningsvis identifierades 34 554 aktiebolag under 2010. Genom en mindre pilotstudie kunde kategorin med flest fortlevnadsvarningar identifieras och antal aktiebolag uppgick till 623 stycken. Efter genomgång av de 623 företagen valdes alla användbara aktiebolag ut för vidare undersökning. Efter bortfall bestod slutligen studiens urval av 48 företag med utfärdad fortlevnadsvarning under räkenskapsåret 2010. Som tidigare nämnts i 5.2 *Urval* matchades urvalet med en kontrollgrupp efter information om bransch, antal anställda, nettoomsättning och balansomslutning. Under studieperioden 2010–2015 var det endast tre företag som gick i konkurs. Alla företag som gick i konkurs ingick i urvalet. Vid utförda regressioner uteslöts de företag som hade gått i konkurs under alla år samt de företag i kontrollgruppen som var matchade med konkursföretagen. Då konkursföretagen inte tas med i beräkning i *SPSS* behövdes de matchande företagen i kontrollgruppen uteslutas för att uppnå en jämn fördelning mellan grupperna.

Tabell 6.1 Företag som gått i konkurs/likvidation under 2010–2015

Urval	Frekvens	Andel
Fortlevnad	45	93,75%
Konkurs/likvidation	3	6,25%
Totalt	48	100%
Kontrollgrupp	Frekvens	Andel
Fortlevnad	48	100%
Konkurs/likvidation	0	0%
Totalt	48	100%

6.1.1 Beroende variabler

Som tidigare nämnts är studiens beroende variabler nettoomsättning, betalningsförmåga, finansiering och lönsamhet. Nedan redovisas resultatet av flera *paired t-test* gjorda för 2010 och 2015 samt variabelernas medelvärde under 2010–2015.

I Tabell 6.2 redovisas genomsnittlig förändring av *nettoomsättningen* mellan 2010 och 2015 för urval och kontrollgrupp. Förändring av nettoomsättning mellan 2010 och 2015 var inte signifikant för någon av grupperna. Under studieperioden ökade nettoomsättningen för både urvalet och kontrollgruppen. Det kan konstateras att nettoomsättning hos företag med fortlevnadsvarning inte har sjunkit på lång sikt. Tvärtom går det att utläsa i Tabell 6.3 att den genomsnittliga nettoomsättningen har ökat alla år mellan 2010 och 2015 förutom under 2013. Den procentuella ökningen var dock lägre än vad den var för kontrollgruppen.

Tabell 6.2 Genomsnittlig förändring av nettoomsättning i tkr mellan 2010 och 2015

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	4876	10 074	1502
2010	45	3132	6112	911
Differens		1744	7806	1164
Procentuell ökning		56%		
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	6599	22 807	3400
2010	45	3515	7885	1175
Differens		3084	14 922	2225
Procentuell ökning		88 %		

Signifikansnivå: *p <.05, **p <.01, ***p <.001

Tabell 6.3 Genomsnittlig nettoomsättning i tkr 2010–2015

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	2939	5962	860
2011	48	4029	10 912	1575
2012	48	4367	10 819	1562
2013	47	4082	11 181	1614
2014	46	4509	9055	1335
2015	45	4876	10 074	1502
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	3367	7659	1105
2011	48	3556	7411	1070
2012	48	4265	10 846	1566
2013	47	4482	12 252	1768
2014	46	5354	16 301	2404
2015	45	6599	22 807	3400

I Tabell 6.4 redovisas genomsnittlig förändring av urvalet och kontrollgruppens *kassalikviditet* mellan 2010 och 2015. Förändringen i kassalikviditet mellan 2010 och 2015 var inte signifikant för någon av grupperna. Företagens kassalikviditet i urvalet har ökat medan den har minskat för företagen i kontrollgruppen. Från Tabell 6.5 går det att utläsa att kassalikviditeten för företagen i urvalet ökade under 2011 och 2015 och minskade under 2012, 2013 och 2014. Kassalikviditeten för företagen i kontrollgruppen har följt ett helt annat mönster än företagen i urvalet. I kontrollgruppen ökade kassalikviditeten 2012, 2013 och 2014 medan den minskade 2011 och 2015.

Tabell 6.4 Genomsnittlig förändring av kassalikviditet mellan 2010 och 2015 i procent

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	365%	967%	144%
2010	45	146%	195%	29%
Differens		219%	997%	149%
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	283%	349%	52%
2010	45	422%	1210%	180%
Differens		-139%	1237%	184%

Signifikansnivå: *p <.05, **p <.01, ***p <.001

Tabell 6.5 Genomsnittlig kassalikviditet 2010–2015

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	141%	191%	28%
2011	48	299%	481%	70%
2012	48	224%	339%	49%
2013	47	198%	263%	38%
2014	46	155%	188%	28%
2015	45	365%	967%	144%
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	415%	1172%	169%
2011	48	141%	151%	22%
2012	48	470%	1027%	148%
2013	47	725%	2228%	325%
2014	46	468%	1070%	158%
2015	45	283%	349%	52%

I tabell 6.6 redovisas medelförändring av *soliditet* mellan åren 2010 och 2015 för urvalet och för kontrollgruppen. Soliditeten har ökat för både urvalet och kontrollgruppen. Den genomsnittliga förändringen mellan 2010 och 2015 är signifikant för urvalet. Soliditeten hos företagen i urvalet har ökat mer än vad den har gjort hos företagen i kontrollgruppen. Vid 2015 har dock företagen i kontrollgruppen högre genomsnittlig soliditet än företagen i urvalet. Intressant att notera är att soliditeten i urvalet har ökat kraftigt under 2011.

Tabell 6.6 Genomsnittlig förändring av soliditet mellan 2010 och 2015 i procent

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	72%	66%	10%
2010	45	52%	77%	11%
Differens		20%*	49%	7%
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	118%	117%	17%
2010	45	112%	106%	16%
Differens		6%	153%	23%

Signifikansnivå: *p <.05, **p <.01, ***p <.001

Tabell 6.7 Genomsnittlig soliditet 2010–2015

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	52%	74%	11%
2011	48	104%	88%	13%
2012	48	63%	52%	7%
2013	47	62%	56%	8%
2014	46	66%	60%	9%
2015	45	72%	66%	10%
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	108%	104%	15%
2011	48	53%	67%	10%
2012	48	95%	64%	9%
2013	47	154%	344%	50%
2014	46	135%	195%	29%
2015	45	118%	117%	17%

I tabell 6.8 redovisas medelförändring av urvalet och kontrollgruppens *långfristiga skulder* mellan 2010 och 2015. Företagens långfristiga skulder i urvalet har minskat signifikant mellan 2010 och 2015. I kontrollgruppen har företagens långfristiga skuld ökat men skillnaden är inte signifikant. Företagen i urvalet har högre genomsnittlig långfristig skuld än företagen i kontrollgruppen under både 2010 och 2015.

Tabell 6.8 Genomsnittlig förändring av långfristig skuld mellan 2010 och 2015 i procent

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	1667	4491	669
2010	45	2269	5363	799
Differens		-602*	1617	241
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	366	1771	264
2010	45	164	585	87
Differens		202	1832	273

Signifikansnivå: *p <.05, **p <.01, ***p <.001

Tabell 6.9 Genomsnittlig långfristig skuld 2010–2015

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	2144	5212	752
2011	48	2137	5195	750
2012	48	2219	5246	757
2013	47	2007	5453	795
2014	46	1896	4764	702
2015	45	1667	4491	669
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	200	638	92
2011	48	216	684	99
2012	48	495	2106	304
2013	47	435	1987	290
2014	46	414	1871	276
2015	45	366	1771	264

Tabell 6.10 redovisar genomsnittlig förändring av *räntabilitet på totalt kapital* mellan 2010 och 2015 för urval och kontrollgrupp. Det förekommer ingen signifikant skillnad mellan 2010 och 2015 för någon av grupperna. Urvalets räntabilitet på totalt kapital har gått från att vara negativt under 2010 till ett genomsnitt på 0 procent under 2015. Trots att den genomsnittliga avkastningen på totalt kapital är låg har utvecklingen varit positiv hos företagen i urvalet. Utvecklingen av räntabilitet på totalt kapital hos företagen i kontrollgruppen är negativ och den genomsnittliga avkastningen har minskat 4 procent mellan 2010 och 2015. Tabell 6.11 visar att den genomsnittliga räntabiliteten på totalt kapital har ökat under alla år för urvalet. Kontrollgruppens genomsnittliga räntabilitet på totalt kapital har ökat alla år förutom 2011 och 2014. Intressant att notera är att den genomsnittliga räntabiliteten på totalt kapital för företag i urvalet har ökat mer procentuellt än hos företagen i kontrollgruppen.

Tabell 6.10 Genomsnittlig förändring av R_{TK} mellan 2010 och 2015 i procent

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	0%	36%	5%
2010	45	-31%	75%	11%
Differens		31%**	78%	12%
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	2%	33%	5%
2010	45	6%	18%	3%
Differens		-4%	32%	5%

Signifikansnivå: *p <.05, **p <.01, ***p <.001

Tabell 6.11 Genomsnittlig R_{TK} 2010–2015 i procent

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	-31%	73%	11%
2011	48	-1%	38%	6%
2012	48	1%	27%	4%
2013	47	-6%	41%	6%
2014	46	-5%	37%	5%
2015	45	0%	36%	5%
Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	4%	20%	3%
2011	48	-12%	48%	7%
2012	48	0%	33%	5%
2013	47	2%	23%	3%
2014	46	-1%	33%	5%
2015	45	2%	33%	5%

Tabell 6.12 redovisar genomsnittlig förändring av *räntabilitet på eget kapital* hos företagen i urvalet och kontrollgruppen mellan 2010 och 2015. Skillnaden mellan 2010 och 2015 är inte signifikant för någon av grupperna. Hos urvalet har genomsnittlig förändring av räntabilitet på eget kapital ökat mellan 2010 och 2015 medan den genomsnittliga avkastningen har minskat hos kontrollgruppen. Företagen i urvalet har dock betydligt lägre genomsnittlig räntabilitet på eget kapital än var företagen i kontrollgruppen har. I Tabell 6.13 går det att utläsa att den genomsnittliga räntabiliteten på eget kapital hos företagen i urvalet har ökat kraftigt till och med 2013 för att sedan sjunka. Utvecklingen för genomsnittlig räntabilitet på eget kapital hos företagen i kontrollgruppen är mindre volatil bortsett från att den sjunkit mycket mellan 2010 och 2011.

Tabell 6.12 Genomsnittlig förändring av R_{EK} mellan 2010 och 2015 i procent

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	-44%	339%	51%
2010	45	-74%	675%	101%
Differens		30%	734%	109%

Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2015	45	-4%	79%	12%
2010	45	16%	66%	10%
Differens		-20%	100%	15%

Signifikansnivå: *p <.05, **p <.01, ***p <.001

Tabell 6.13 Genomsnittlig R_{EK} 2010–2015 i procent

Urval	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	-81%	656%	95%
2011	48	14%	140%	20%
2012	48	167%	1330%	192%
2013	47	168%	1189%	174%
2014	46	-10%	202%	30%
2015	45	-44%	339%	51%

Kontrollgrupp	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
2010	48	11%	68%	10%
2011	48	-45%	376%	54%
2012	48	-2%	134%	19%
2013	47	8%	50%	7%
2014	46	4%	62%	9%
2015	45	-4%	79%	12%

6.1.2 Oberoende variabel

Nedan redovisas insamlade data för studiens oberoende variabler vilka är fortlevnadsvarning och allvarlighetsgrad.

Tabell 6.14 redovisar antalet *fortlevnadsvarningar* som företagen i urvalet fått utfärdade under 2010–2015. Många av företagen har fått mer än en fortlevnadsvarning under perioden. Resultatet kan jämföras med att endast ett av företagen i kontrollgruppen fick en fortlevnadsvarning under perioden 2010–2015.

Tabell 6.14 Utfärdade fortlevnadsvarningar i urvalet under 2010–2015

Företag 2010	Frekvens	Andel	Företag 2013	Frekvens	Andel
FLV	48	100,00%	FLV	12	25,53%
Ingen FLV	0	-	Ingen FLV	35	74,47%
Totalt	48	100,00%	Totalt	47	100,00%
Företag 2011	Frekvens	Andel	Företag 2014	Frekvens	Andel
FLV	19	39,58%	FLV	13	28,26%
Ingen FLV	29	60,42%	Ingen FLV	33	71,74%
Totalt	48	100,00%	Totalt	46	100,00%
Företag 2012	Frekvens	Andel	Företag 2015	Frekvens	Andel
FLV	13	27,08%	FLV	10	22,22%
Ingen FLV	35	72,92%	Ingen FLV	35	77,78%
Totalt	48	100,00%	Totalt	45	100,00%

Majoriteten av de studerade fortlevnadsvarningarna i studiens urval var klassificerad som *allvarlighetsgrad* ett, vilket innebär att upplysning har lämnats i revisionsberättelsen. Den minst vanliga var *allvarlighetsgrad* fyra som anses vara den mest kritiska *allvarlighetsgraden* och innebär att revisorn har gjort ett uttalande med avvikande mening.

Tabell 6.15 Fördelning av *allvarlighetsgrader* i urvalet 2010

Allvarlighetsgrad	Frekvens	Andel
1	33	69%
2	10	21%
3	3	6%
4	2	4%
Totalt	48	100%

6.1.3 Kontrollvariabler

Studiens kontrollvariabler är ålder, balansomslutning, bransch, revisionsbyrå, anställda och räntabilitet på eget kapital. Nedan redovisas den data som har använts vid utförda regressioner 2010–2015.

Tabell 6.16 visar att den genomsnittliga *åldern* under 2010 hos företagen i urvalet var 10 år medan den var 13,1 år i kontrollgruppen.

Tabell 6.16 Genomsnittlig ålder

2010	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Urval	48	10,0	8,6	1,2
Kontrollgrupp	48	13,1	9,6	1,4

Tabell 6.17 visar att den genomsnittliga *balansomslutningen* hos företagen i urvalet under 2010 var 5237 tkr och 2476 tkr i kontrollgruppen.

Tabell 6.17 Genomsnittlig balansomslutning i tkr

2010	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Urval	48	5237	8556	1235
Kontrollgrupp	48	2476	5376	776

Tabell 6.18 visar hur många tillverkande företag och tjänsteföretag som fanns i urvalet och kontrollgruppen.

Tabell 6.18 Företag indelade efter tillverkande företag och tjänsteföretag

Urval	Frekvens	Andel
Tillverkande företag	9	19%
Tjänsteföretag	39	81%
Totalt	48	100%
Kontrollgrupp	Frekvens	Andel
Tillverkande företag	9	19%
Tjänsteföretag	39	81%
Totalt	48	100%

Tabell 6.19 visar fördelningen av företagens *revisionsbyrå*. Revisionsbyrå har i studien klassificerats som en dikotom variabel där man tillhör Big-4 eller övriga. Fördelningen av stora och små byråer är relativt jämn mellan urval och kontrollgrupp.

Tabell 6.19 Företag uppdelade efter revisionsbyrå

Urval 2010	Frekvens	Andel
Big 4	16	33%
Övriga	32	67%
Totalt	48	100%
Kontrollgrupp 2010	Frekvens	Andel
Big 4	13	27%
Övriga	35	73%
Totalt	48	100%

Tabell 6.20 redovisar genomsnittligt antal *anställda* hos företagen i urvalet och kontrollgruppen.

Tabell 6.20 Antal anställda i företagen

2010	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Urval	48	4,0	6,5	0,9
Kontrollgrupp	48	2,1	3,2	0,5

6.2 Multipel regressionsanalys

Multipel regressionsanalys är en metod som används för att analysera en beroende variabel med hjälp av flera oberoende variabler (Körner & Wahlgren, 2015). I en multipel regressionsanalys testas de olika variablernas samband, om regressionsmodellen är signifikant och förklaringsgraden. Förutom de beroende och oberoende variablerna kan kontrollvariabler inkluderas i modellen (Körner & Wahlgren, 2015). Vidare innebär de nämnda faktorerna att metoden är lämplig för insamlade empiriska data och för att uppfylla syftet med studien.

Multipla linjära regressionsanalyser har använts för att testa alla hypoteser i studien. Hypotes 1–4 har testats var för sig genom att lägga samman alla företag som erhållit en fortlevnadsvarning 2010 med alla företag som inte erhållit en fortlevnadsvarning 2010. Vid test av Hypotes 1–4 testades den oberoende variabeln fortlevnadsvarning/inte fortlevnadsvarning för alla studiens beroende variabler åren 2011–2015. Vid test av hypotes 5 utslöts kontrollgruppen då effekter av allvarlighetsgrad endast kan undersökas

hos de företag som fått en utfärdad fortlevnadsvarning. Således är det endast urvalet som ingår i regressionsanalysen vid test av den sista hypotesen. Vid test av Hypotes 5 testades den oberoende variabeln allvarlighetsgrad för alla studiens beroende variabler åren 2011 och 2015.

Alla regressioner har kontrollerats för multikollinjäritet. Multikollinjäritet innebär att det finns ett starkt samband mellan två eller flera av de oberoende variablerna. Om det finns ett starkt samband är det således inte lämpligt att ta med båda variabler i modellen (Wahlgren, 2012). VIF-värdena i regressionerna har visat att det inte föreligger något sådant samband då värden upp till fyra kan accepteras och inget studerat värde översteg ett (Pallant, 2010).

Regressionerna som använts för att testa modellen visade att flera av de beroende variablerna för Hypotes 1–4 inte hade någon betydelse och kommer därför inte att presenteras närmare i studien. Dessa variabler var nettoomsättning, kassalikviditet, räntabilitet på eget kapital samt räntabilitet på totalt kapital. För Hypotes 5 visade regressionerna inga signifikanta samband på någon av de sex beroende variablerna och kommer därför inte heller att redogöras för. De beroende variablerna soliditet och långfristig skuld visade signifikanta resultat och kommer därmed att presenteras.

De testade hypoteserna är:

Hypotes 1: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagets omsättning negativt på lång sikt

Hypotes 2a: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagets kortsiktiga betalningsförmåga negativt på lång sikt

Hypotes 2b: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagets långsiktiga betalningsförmåga negativt på lång sikt

Hypotes 3: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagets förmåga att uppta nya banklån negativt på lång sikt

Hypotes 4: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företagets lönsamhet negativt på lång sikt

Hypotes 5: Högre allvarlighetsgrad har större negativ påverkan på det reviderade företaget på lång sikt.

6.2.1 Soliditet

Resultatet av den multipla linjära regressionen på den beroende variabeln soliditet för räkenskapsåret 2012 presenteras i Tabell 6.21. Resultatet visar att hela modellen är signifikant eftersom $p < .01$. R^2 visar att 21,7 procent av variansen i den beroende variabeln förklaras av den oberoende variabeln samt kontrollvariablerna. Vidare visar regressionen att den oberoende variabeln fortlevnadsvarning har ett signifikant samband med den beroende variabeln soliditet då $p < .01$. Detta innebär således att företagen med fortlevnadsvarning 2010 har lägre soliditet än företag utan fortlevnadsvarning, givet att de övriga variablerna är konstanta.

Tabell 6.21 Regression av soliditet 2012

Soliditet 2012	B-coefficient	Std. Deviation	t-value
Konstant	0,466	0,399	1,169
FLV	-0,432**	0,121	-3,563
Ålder	-0,094	0,213	-0,443
Balansomslutning	0,104	0,1	1,038
Revisionsbyrå	0,143	0,134	1,062
Bransch	0,001	0,157	0,005
Rek 2011	0,016	0,021	0,772
Anställda	0,53**	0,184	2,886
R^2	0,217		
F-value	3,252**		

Signifikansnivå: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

6.2.2 Långfristig skuld

Resultatet av den multipla linjära regressionen på den beroende variabeln långfristig skuld för räkenskapsåret 2011 presenteras i Tabell 6.22. I denna regression är hela modellen signifikant då $p < .01$. Regressionen visar en förklaringsgrad på 30,2 procent. Modellen visar att det finns ett signifikant samband mellan den oberoende variabeln fortlevnadsvarning och den beroende variabeln långfristiga skuld för räkenskapsåret 2011 då $p < .05$. Sambandet är positivt och innebär således att företagen med fortlevnadsvarning 2010 har högre långfristig skuld än företag utan fortlevnadsvarning, givet att de övriga variablerna är konstanta.

Tabell 6.22 Regression av långfristig skuld 2011

Långfristig skuld 2011	B-coefficient	Std. Deviation	t-value
Konstant	10046,385***	2289,099	-4,389
FLV	1851,481*	752,827	2,459
Ålder	1765,761	1168,458	1,511
Balansomslutning	2919,105***	653,36	4,468
Revisionsbyrå	236,365	863,875	0,274
Bransch	-500,088	956,492	-0,523
Rek 2010	30,857	76,436	0,404
Anställda	-806,175	1204,462	-0,669
R ²	0,302		
F-value	5,071***		

Signifikansnivå: *p <.05, **p <.01, ***p <.001

För räkenskapsåret 2014 presenteras resultatet av den multipla linjära regressionen av den beroende variabeln långfristig skuld i Tabell 6.23. Regressionen visar att modellen är signifikant då $p < .01$ och att förklaringsgraden är 20,9 %. Det finns ett signifikant samband mellan den oberoende variabeln fortlevnadsvarning och den beroende variabeln långfristig skuld. Signifikansnivån är $p < .05$ och regressionen visar att sambandet är positivt även för räkenskapsåret 2014. Detta innebär således att det inte finns något stöd för Hypotes 3, varför den förkastas.

Tabell 6.23 Regression av långfristig skuld 2014

Långfristig skuld 2014	B-coefficient	Std. Deviation	t-value
Konstant	-7824,159**	2495,788	-3,135
FLV	1458,976*	720,744	2,024
Ålder	2387,973	1533,728	1,557
Balansomslutning	1925,43**	617,533	3,118
Revisionsbyrå	533,174	861,126	0,619
Bransch	-514,824	949,867	-0,542
Rek 2014	-14,883	43,222	-0,344
Anställda	-974,948	1122,598	-0,868
R ²	0,209		
F-value	3,094**		

Signifikansnivå: *p <.05, **p <.01, ***p <.001

6.2.3 Sammanställning

Hypoteser som förkastas:

Hypotes 1: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags omsättning negativt på lång sikt

Hypotes 2a: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags kortsiktiga betalningsförmåga negativt på lång sikt

Hypotes 2b: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags långsiktiga betalningsförmåga negativt på lång sikt

Hypotes 3: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags förmåga att uppta nya banklån negativt på lång sikt

Hypotes 4: En fortlevnadsvarning påverkar det reviderade företags lönsamhet negativt på lång sikt

Hypotes 5: Högre allvarlighetsgrad har större negativ påverkan på det reviderade företaget på lång sikt.

Utförda regressioner visar att samtliga testade hypoteser förkastas.

7. Diskussion & slutsats

I detta kapitel förs en diskussion kring studiens resultat och hypoteser utifrån presenterade data och tidigare litteratur. Vidare kommer studien återkoppla till problematisering, syfte och frågeställning i slutsatsen. Slutligen redogör kapitlet för studiens bidrag och avslutas med förslag till framtida forskning.

7.1 Diskussion

Majoriteten av studiens resultat har inte gått att statistiskt säkerställa. Det knappa stöd som resultaten har gett studiens uppställda hypoteser innebär således att hypoteserna måste förkastas. Det empiriska materialet ger inte någon indikation på att omsättning, betalningsförmåga, finansiering eller lönsamhet skulle påverkas negativt på lång sikt till följd av en fortlevnadsvarning. Det går dock att påvisa ett negativt samband mellan en utfärdad fortlevnadsvarning 2010 och företags soliditet räkenskapsåret 2012. Sambandet är inte på lång sikt vilket gör att hypotesen inte kan accepteras, men resultatet är nämnvärt då

det ger en indikation att soliditeten hos företag med fortlevnadsvarning är lägre på kort sikt. Vidare har ytterligare ett intressant samband som inte stämde överens med uppställd hypotes funnits. Regressionerna för långfristig skuld visade ett positivt samband mellan utfärdad fortlevnadsvarning 2010 och högre långfristiga skulder 2011 och 2014.

Tidigare forskning har visat att en oren revisionsberättelse kan leda till svårigheter för företaget att uppta nya lån, samt att långgivare vill att företaget amorterar befintliga skulder (Kuruppu *et al.*, 2012). I motsatt till vad Kuruppu *et al.* (2012) funnit, indikerar resultatet av denna studie att en fortlevnadsvarning inte har den effekten, även om en fortlevnadsvarning är en form av oren revisionsberättelse. Ett företag med betalningssvårigheter kan enligt Grönlund *et al.* (2013) uppta nya lån för att kunna betala sina skulder. Vidare menar Tagesson & Öhman (2015) att de flesta svenska aktiebolag finansieras genom banklån. Dessa resonemang skulle tillsammans kunna utgöra en förklaring till varför de långfristiga skulderna är högre hos företag med en fortlevnadsvarning. Det vill säga, att ett företag med fortlevnadsproblem tar upp mer i lån som ett sätt att rädda företaget och på så vis leva vidare och fortsätta sin verksamhet. Resultatet av regressionerna ska dock tolkas med viss försiktighet eftersom att urval och kontrollgrupp inte matchar till 100 procent och eftersom att de har utförts för ett år åt gången. I Tabell 6.9 går det att se att genomsnittlig långfristig skuld hos företagen i urvalet har sjunkit mellan 2010–2015 vilket stämmer överens med det som Kuruppu *et al.* (2012) har studerat. Således är det svårt att dra några konkreta slutsatser från resultatet.

Som tidigare nämnts indikerar studiens resultat att soliditeten är sämre på kort sikt hos företag med en fortlevnadsvarning. En förklaring till detta kan vara att det finns ett samband mellan lägre soliditet och högre skuldsättning. Studien har tidigare redogjort för resultatet som visade att företag som erhållit en fortlevnadsvarning har hög långfristig skuld i relation till företag utan fortlevnadsvarning. Detta skulle kunna vara en bidragande faktor till varför företagets långsiktiga betalningsförmåga är sämre jämfört med företag utan fortlevnadsvarning. Företagets soliditet kan även vara låg på grund av andra orsaker (e.g Grönlund *et al.*, 2013; Skärvad & Olsson, 2015). Det kan således finnas olika förklaringar som enskilt, eller tillsammans, gör att den långsiktiga betalningsförmågan är låg hos företag med fortlevnadsvarning.

Vidare gav studien inte några indikationer på att det finns ett samband mellan hur stor påverkan en fortlevnadsvarning har på det reviderade företaget och hur kritisk allvarlighetsgradens klassificering av fortlevnadsvarningen är. Det skulle kunna bero på att studien inte visat stöd för någon av hypoteserna, och därmed inte visat på så många långsiktiga konsekvenser som skulle kunna påverkas av allvarlighetsgraden. Vidare anger allvarlighetsgraden inte endast hur allvarliga problem som finns i företaget. Den fungerar även som en upplysning kring hur väl företaget rapporterar om problemen i årsredovisningen, samt huruvida revisorn har kunnat granska och samla in revisionsbevis angående problemen. Eftersom rapporteringens kvalitet har betydelse för allvarlighetsgrad kan detta påverka utfallet av resultatet. Ett företag kan få en fyra i allvarlighetsgrad på grund av dålig kvalitet på de finansiella rapporterna och behöver därför inte nödvändigtvis betyda att den finansiella ställningen är mer kritisk.

Genom att tolka beräknade medelvärden av de beroende variablerna hos urval och kontrollgrupp 2010–2015 ser man att företag med fortlevnadsvarning inte går i nedåtgående trend. Beräkningarna visar snarare en indikation på att det börjar gå bättre för företagen som har erhållit en fortlevnadsvarning. I Tabell 6.3 går det att konstatera att urvalets genomsnittliga nettoomsättning har ökat under hela studiens undersökningsperiod. Den procentuella ökningen på 56 procent var dock inte lika stor som den procentuella ökningen för kontrollgruppen där genomsnittlig nettoomsättning har ökat 88 procent mellan 2010 och 2015. I motsats till Hypotes 2a visar Tabell 6.4 intressant nog att företagens genomsnittliga kassalikviditet i urvalet har ökat under 2010–2015 medan den genomsnittliga kassalikviditeten i kontrollgruppen har minskat under samma period. Tabell 6.6 visar i motsats till Hypotes 2b att företagens soliditet i urvalet har ökat 20 procent under 2010–2015 medan företagens soliditet i kontrollgruppen endast har ökat 6 procent. Tabell 6.8 visar att genomsnittlig långfristig skuld hos företagen i urvalet har sjunkit 602 tkr mellan 2010 och 2015 och att genomsnittlig långfristig skuld hos företagen i kontrollgruppen har ökat 202 tkr mellan 2010 och 2015. Tabell 6.10 och Tabell 6.12 visar att både räntabilitet på totalt kapital och räntabilitet på eget kapital har ökat mellan 2010 och 2015 medan båda nyckeltal har minskat hos företagen i kontrollgruppen.

Trots att urvalet generellt har sämre nyckeltal än kontrollgruppen ser utveckling av många nyckeltal bättre ut för urvalet än vad de gör för kontrollgruppen. När man studerar långfristig skuld, räntabilitet på totalt kapital och räntabilitet på eget kapital är utvecklingen positiv för urvalet medan den är negativ för kontrollgruppen. Resultatet är intressant eftersom att urvalet har matchats med företag efter bransch, antal anställda, nettoomsättning och balansomslutning. Kontrollgruppen består, precis som urvalet, av många företag som är finansiellt ansträngda. Studiens resultat kan inte säkerställa att den positiva utvecklingen för företag med fortlevnadsvarning hade varit ännu bättre om de inte hade fått en utfärdad varning. Detta är en vanlig problematik i studier som undersöker fortlevnadsvarningars effekter (Louwers *et al.*, 1999). Det faktum att företag utan fortlevnadsvarning hade en sämre utveckling av många nyckeltal styrker dock teorin. Vidare går det att förmoda att skillnaden i förändring av urval och kontrollgrupp inte är relaterat till svängningar i konjunkturen eftersom grupperna har matchats efter bransch och storlek. Således innebär det att de båda grupperna borde ha reagerat på likartat sätt.

Att företagen som har fått en fortlevnadsvarning har börjat återhämta sig och går bättre skulle kunna bero på fortlevnadsvarningen har haft stor inverkan på företaget. Att en fortlevnadsvarning får inverkan ligger i linje med legitimitetsteori som menar att ett legitimitetsgap kan uppstå när okänd information avslöjas om företaget (Sethi, 1975). Inom intressentteori beskriver Freeman *et al.*, (2010) att det är leverantörer och kunder som är mest känsliga för information om företagets finansiella ställning. Det beror på att de ofta har mindre rättigheter vid konkurs än exempelvis kreditgivare med juridiska kontrakt (Freeman *et al.*, 2010). Att göra affärer med ett företag som är finansiellt instabilt kan således vara ett stort risktagande vilket kan leda till att man slutar göra affärer med företaget (Freeman *et al.*, 2010). Risken att förlora kunder och leverantörer, vilka anses vara väsentliga för organisationers långsiktiga överlevnad, kan bli kostsamt för företaget (Dowling & Pfeffer, 1975). Företag som är intresserade av att fortsätta sin verksamhet torde således börjat arbeta aktivt för motverka risken för att gå i konkurs vilket skulle kunna förklara den positiva trend som går att utläsa av studiens medelvärden.

Något som är intressant att reflektera över och något som studien ställde sig frågande till i inledningsfasen, är hur lång tid det tar för organisationer att återigen bli sedda som legitima när ett legitimitetsgap väl har uppstått. Förutsatt att det uppstod ett legitimitetsgap när

företagen fick en utfärdad fortlevnadsvarning, tyder studiens resultat på att det inte tar särskilt lång tid att återfå legitimitet med hänsyn till den positiva utvecklingen under 2010–2015. Företagen har dock en bit kvar innan de kan klassificeras som lönsamma företag.

Att en fortlevnadsvarning innebär få långsiktiga konsekvenser och att företag med fortlevnadsvarning börjar uppvisa bättre nyckeltal skulle även kunna förklaras av härmande isomorfism inom den institutionella teorin. Likt legitimitetsteori förklarar institutionell teori att avvikande från det normala kan leda till att legitimitet minskar (DiMaggio & Powell, 1983). Härmande isomorfism är en strategi som innebär att instabila företag efterliknar framgångsrika företag för att på så vis uppnå eller återfå legitimitet (DiMaggio & Powell, 1983). Det faktum att studien inte kan påvisa några långsiktiga konsekvenser skulle även kunna bero på att aktörer och intressenter i företagets närhet inte har blivit varse företagets fortlevnadsvarning. Något som skulle kunna bero på att företaget har projicerat en bild utåt som skiljer sig från den verkliga. Detta fenomen beskrivs som frikoppling av DiMaggio & Powell (1983) inom den institutionella teorin och uppstår till följd av tryck från samhällets förväntningar.

I tidigare studier har stöd för den självuppfyllande profetian varit inkonsekvent (e.g Kida, 1980; Vanstraelen, 1999; Louwers *et al.*, 1999; Tucker, 2003; Svanberg & Öhman, 2014; Sundgren *et al.*, 2014). Då studiens resultat tyder på att det inte finns några långsiktiga effekter av en fortlevnadsvarning, ger studien följaktligen inte något stöd för att den självuppfyllande profetian existerar. Den positiva utvecklingen av nyckeltal indikerar att fortlevnadsvarningen hjälper företag att vända en negativ trend snarare än den stjälper företagen.

Många forskare menar att revisorer förmåga att ge korrekta fortlevnadsvarningar är svag och att många företag fortlever trots utfärdad varning (Taffler & Tisaw, 1977, i Lennox 1999; Barnes, 2004; Collin *et al.*, (2014); Svanberg & Öhman, 2014). Detta kanske inte ska betraktas som ett problem om det är så att fortlevnadsvarningen tjänar ett syfte för både företag och intressenter. Om det är efterdyningarna av en fortlevnadsvarning som leder till att företaget börjar agera för att vända en negativ trend, kanske fortlevnadsvarningen i själva verket ska bejakas.

7.2 Slutsats

Tidigare forskning tyder på att en fortlevnadsvarning kan leda till kortsiktiga konsekvenser för företag. Syftet med studien är att undersöka om företag påverkas långsiktigt av de konsekvenser som kan uppstå till följd av en fortlevnadsvarning. Syftet har lett fram till studiens frågeställning vilken lyder som följer, *Finns det någon långsiktig stigmatisering kopplat till företag som erhållit en fortlevnadsvarning?* För att samla in det empiriska materialet har en dokumentstudie genomförts. Materialet har sedan behandlats och analyserats statistiskt för att kunna undersöka om det föreligger några långsiktiga konsekvenser. Hypoteserna, vilka arbetats fram utifrån tidigare forskning och litteratur, testades med hjälp av linjära multipla regressioner.

Resultatet av utförda regressioner visade sammanfattningsvis att det finns negativt samband mellan utfärdad fortlevnadsvarning och soliditet på kort sikt, samt ett positivt samband mellan en fortlevnadsvarning och högre långfristiga skulder efter ett och fyra år. Det gavs således inte något stöd för någon av studiens hypoteser, varpå alla hypoteser förkastas. Vid jämförelse av medelvärde av nyckeltalen mellan företag med en fortlevnadsvarning och företag utan en fortlevnadsvarning, går det att uttolka att utvecklingen av de studerade nyckeltalen är bättre för företagen med en fortlevnadsvarning. Slutsatsen är således att studien inte ger någon indikation på att det finns någon långsiktig stigmatisering kopplat till företag som erhållit en fortlevnadsvarning. Tvärtom visar studien tecken på, om än svaga, att företag med en fortlevnadsvarning förbättrar sina nyckeltal på lång sikt jämfört med likvärdiga företag utan fortlevnadsvarning.

7.3 Studiens bidrag

Fortlevnadsvarningars kostnader och konsekvenser för revisor och företag är ett välstuderat ämne. Något som inte varit lika utforskat är huruvida en fortlevnadsvarning har några långsiktiga konsekvenser för ett företag. Framförallt har långsiktiga konsekvenser av fortlevnadsvarning inte undersökts i en kontext där företag huvudsakligen finansieras av banklån. Vår undersökning bidrar därmed till forskningen genom vår analys av olika konsekvenser på lång sikt av svenska aktiebolag. Studien ger en indikation att en fortlevnadsvarning inte ger företaget långsiktiga konsekvenser, vilket är i linje med vad Nogler (2004) fann i sin studie som gjordes på börsnoterade företag i USA. Vår

undersökning ger indikationer på att det som Nogler (2004) kom fram till även kan stämma överens med fortlevnadsvarningens konsekvenser på svenska företag på lång sikt. Den självuppfyllande profetian har studerats av många i tidigare forskning (e.g Kida, 1980; Vanstraelen, 1999; Louwers *et al.*, 1999; Tucker, 2003; Svanberg & Öhman, 2014; Sundgren *et al.*, 2014). Det förekommer dock en motstridighet i forskningen vilket gör det svårt att säga om det verkligen existerar någon självuppfyllande profetia eller inte. Denna studie blir därför ett bidrag till befintliga studier som inte har funnit något stöd för den självuppfyllande profetian. Informationen i denna studie skulle kunna vara av värde för revisorer eftersom tidigare studier har visat att revisorer i Sverige inte utfärdar så många varningar, bland annat på grund av rädsla för kostnader, självuppfyllande profetia samt förlust av kunder. Vidare kan informationen även vara av värde för företag som erhåller en fortlevnadsvarning då studien indikerar att flertalet företag kan ta sig ur knipen.

7.4 Studiens begränsningar

Genomförd studie har varit avgränsad till att undersöka svenska aktiebolag med svensk årsredovisning som inte tillhör en koncern. Avgränsningen har gjort att 48 företag med fortlevnadsvarning, samt 48 företag utan fortlevnadsvarning har utgjort urval och kontrollgrupp i studien. Detta gör resultatet begränsat, då ett bättre och mer tillförlitligt resultat hade kunnat erhållas vid ett större urval. Studiens resultat är även begränsat ur aspekten att alla hypoteser har förkastats på grund av att det inte finns tillräckligt mycket empiriska data som har kunnat statistiskt säkerställas. På grund av begränsningar i SPSS har det inte varit möjligt att genomföra regressioner på alla år samtidigt. Att göra regression av samtliga år hade kunnat bidra med en djupare analys och förståelse. För att kunna utföra regressioner på ett stort stickprov med flera observationer över tid hade det dock krävts ett program som hade kunnat hantera paneldata, varför detta inte har varit möjligt.

7.5 Förslag på framtida forskning

Studien har tidigare redogjort för begränsningar i studien vilka även har gjort studiens resultat begränsat. För att få en bättre säkerhet i resultatet är vårt förslag till framtida forskning att göra en liknande studie, men med ett större urval av företag. För att ytterligare förbättra och göra resultatet mer tillförlitligt hade man kunnat testa hypoteser genom paneldata. Detta är något som studien ämnat att göra, men har inte varit möjligt. Då denna

studie ger indikationer på att en fortlevnadsvarning inte medför några långsiktiga negativa konsekvenser, hade framtida forskning istället kunnat undersöka konsekvenserna från ett annat perspektiv. Studien hade kunnat undersöka om en fortlevnadsvarning fungerar som ett uppvaknade, och istället för negativa konsekvenser, kanske medför positiva följder för företaget.

Litteraturförteckning

- Aktiebolagslagen. (2005:551). Stockholm: Justitiedepartementet.
- Al-Thuneibat, A. A., Ahmad Khamees, B., & Al-Fayoumi, N. A. (2007). The effect of qualified auditors' opinions on share prices: evidence from Jordan. *Managerial Auditing Journal*, 23(1), ss. 84-101.
- Anderson, B., Maletta, M., & Wright, A. (1998). Perceptions of Auditor Responsibility: Views of the Judiciary and the Profession. *International Journal of Auditing*, 2(3), ss. 215-232.
- Barnes, P. (2004). The auditor's going concern decision and Types I and II errors: The Coase Theorem, transaction costs, bargaining power and attempts to mislead. *Journal of Accounting and Public Policy*, 23(6), ss. 415-440.
- Blay, A. D., & Geiger, M. A. (2001). Market Expectations for First- Time Going- Concern Recipients. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 16(3), ss. 209-226.
- Bokföringslagen. (2010:1514). Stockholm: Justitiedepartementet.
- Bruynseels, L., & Willekens, M. (2012). The effect of strategic and operating turnaround initiatives on audit reporting for distressed companies. *Accounting, Organizations and Society*, 37(4), ss. 223–241.
- Bryman, A., & Bell, E. (2015). *Business Research Methods* (4 uppl.). Oxford: Oxford University Press.
- Cao, J., Kubick, T. R., & Masli, A. N. (2016). Do corporate payouts signal going-concern risk for auditors? Evidence from audit reports for companies in financial distress. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 1(1), ss. 1–33 .
- Carey, P. J., Geiger, M. A., & Oconnell, B. T. (2008). Costs Associated With Going-Concern-Modified Audit Opinions: An Analysis of the Australian Audit Market. *Abacus*, 44(1), pp. 61-81.
- Carpentera, V. L., & Feroz, E. H. (2001). Institutional theory and accounting rule choice: an analysis of four US state governments' decisions to adopt generally accepted accounting principles. *Accounting, Organizations and Society*, 26(7-8), 565–596.
- Carrington, T. (2014). *Revision* (2:a uppl.). Malmö: Liber.

- Collin Yrjö, S.-O., Persson, E., & Karlsson, M. (2014). Fortlevnadsvarningens misslyckande – ett tecken på goda företag? *Fördjupning Balans*, (4), ss. 1-2.
- Deegan, C., & Unerman, J. (2011). *Financial accounting theory* (2. European ed. uppl.). Maidenhead, UK: Mc Graw-Hill Education.
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken* (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.
- DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (n.d.). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48(2), pp. 147-160.
- Dowling, J., & Pfeffer, J. (1975). Organizational Legitimacy Social Values and Organizational Behavior. *Pacific Sociological Review*, 18(1), ss. 122-136.
- Feldmann, D., & Read, W. J. (2013). Going-concern audit opinions for bankrupt companies – impact of credit rating. *Managerial Auditing Journal*, 28(4), ss. 345 - 363.
- Freeman, R. E. (2010). *Stakeholder theory: the State of the Art*. Cambridge: University Press.
- Grönlund, A., Tagesson, T., & Öhman, P. (2013). *Principbaserad redovisning*. Lund: Studentlitteratur.
- Gray, R., Kouhy, R., & Lavers, S. (1995). Corporate social and environmental reporting: a review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure. *Auditing & Accountability Journal*, 8 (2), ss. 47-77.
- Gray, R., Owen, D., & Maunders, K. (1988). Corporate Social Reporting: Emerging Trends in Accountability and the Social Contract. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 1 (1), ss. 6-20.
- Greenwood, M., & Anderson, E. (2009). 'I used to be an employee but now I am a stakeholder': Implications of labelling employees as stakeholders. *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 47(2), ss. 186-200.
- Greve, J. (2014). *Ekonomistyrning:Principer och Praxis* (2:a upplagan uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.
- Gómez-Aguilar, N., & Ruiz-Barbadillo, E. (2003). Do Spanish Firms Change Auditor to Avoid a Qualified Audit Report? *International Journal of Auditing*, 7(1), ss. 37-53.

- Hjalmarsson, B., & Malmström, H. (2017). Några reflektioner kring revisorns granskning av fortsatt drift. *Balans Fördjupning* (2), ss. 1-4.
- Hopwood, W., McKeown, J. C., & Mutchler, J. F. (1994). A Reexamination of Auditor versus Model Accuracy within the Context of the Going-Concern Opinion Decision. *Contemporary Accounting Research*, 10 (2), ss. 409-431.
- Hudaib, M., & Cooke, H. T. (2005). The Impact of Managing Director Changes and Financial Distress on Audit Qualification and Auditor Switching. *Journal of business finance & accounting*, 32(9), ss. 1703-1739.
- International Federation of Accountants. (2010). *ISA-volymer: IAASBs standarder för revision och kvalitetskontroll*. Stockholm: FAR Förlag.
- Ittonen, K. (2012). Market reactions to qualified audit reports: research approaches. *Accounting Research Journal*, 25(1), pp. 8-24.
- Körner, S., & Wahlgren, L. (2015). *Statistiska metoder* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Kida, T. (1980). An Investigation into Auditors' Continuity and Related Qualification Judgments. *Journal of Accounting Research*, 18 (2), ss. 506-523.
- Kuruppu, N., Laswad, F., & Oyelere, P. (2012). Assessing going concern: The practical value of corporate failure models and auditors' perceptions. *Pacific Accounting Review*, 24(1), ss. 33-50.
- Lennox. (1999). The Accuracy and Incremental Information Content of Audit Reports in Predicting Bankruptcy. *Journal of Business Finance & Accounting*, 26(5-6), ss. 757-778.
- Louwers, T. J., Messina, F. M., & Richard, M. D. (1999). The Auditor's Going-Concern Disclosure as a Self-Fulfilling Prophecy: A Discrete-Time Survival Analysis. *Decision Sciences*, 30(3), ss. 805-824.
- Pallant, J. (2010). *SPSS survival manual: a step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. Maidenhead: Open University Press.
- Patel, R. &. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

- Randall, E. L., & Asokan, A. (1997). Bank Loan Officers' Reactions to Audit Reports Issued to Entities with Litigation and Going Concern Uncertainties. *Accounting Horizons*, 11(2), ss. 33-40.
- Retriever Business. <http://web.retriever-info.com/>. Hämtat från Retriever Business den 24 April 2017.
- Revisionslagen. (1999:1079). Stockholm: Justitiedepartementet.
- Ruiz-Barbadillo, E., Gómez-Aguilar, N., De FuentesBarberá, C., & García-Benau, M. A. (2004). Audit quality and the going-concern decisionmaking process: Spanish evidence. *European Accounting Review*, 13(4), ss. 597-620.
- Sethi, S. (1975). Dimensions of Corporate Social Performance: An Analytical Framework. *California Management Review*, 17(3), ss. 58-64.
- Skärvad, P. &. (2015). *Fakta, Företagsekonomi 100* (17 uppl.). Stockholm: Liber.
- Smith, D. (2006). *Redovisningens språk*. (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Suchman, M. C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *The Academy of Management Review*, 20(3), ss. 571-610.
- Sundgren, S., & Svanström, T. (2014). En studie av revisorers rapportering av fortsatt drift. *Balans Fördjupning*,(3), ss. 1-4.
- Svanberg, J., & Öhman, P. (2014). Lost revenues associated with going concern modified opinions in the Swedish audit market. *Journal of Applied Accounting research*, 15(2), ss. 197-214.
- Tagesson, T., & Öhman, P. (2015). To be or not to be – auditors' ability to signal going concern problems. *Journal of Accounting and Organizational Change*, 11(2), ss. 175-192.
- Wahlgren, L. (2012). *SPSS steg för steg*. Lund: Studentlitteratur.
- Vanstraelen, A. (1999). The Auditor's Going Concern Opinion Decision: A Pilot Study. *International Journal of Auditing*, 3(1), ss. 41-57.

Vanstraelen, A. (2003). Going-Concern Opinions, Auditor Switching, and the Self-Fulfilling Prophecy Effect Examined in the Regulatory Context of Belgium. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 18(2), ss. 231-254.

Årsredovisningslagen. (1995:1554). Stockholm: Justitiedepartementet.

Öhman, P. (2007). Perspektiv på revision: tankemönster, förväntningsgap och dilemman. *Sundsvall: Universitetstryckeriet*.